

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 8.

Onsdagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 67, angående höjning av maximivärdet för jordbrukslägenheter vid lån ur egnahemslånefonden;

nr 68, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; samt

nr 69, angående fiskerätt m. m. i vissa kronan förbehållna, ovan odlingsgränsen belägna vattenområden i Västerbottens län.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 6.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte.

*Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 33, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november 1863 (nr 61 s. 3) angående allmänt kyrkomöte.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att förevarande kungl. proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade anförts av, utom annan,

1) herrar *David Bergström* och *Bäckström*, vilka på åberopade grunder ansett sig böra yrka avslag på Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

2) herr *Reuterskiöld*, som inom utskottet yrkat avstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition och ansett utskottets yttrande böra erhålla den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att förevarande kungl. proposition måtte av riksdagen avslås.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Vid detta utskottsbetänkande har jag tillåtit mig anteckna mig såsom reservant.

Man kan betrakta det föreliggande förslaget på två sätt. Man kan anse det såsom en ren formsak, som angår kyrkomötet ensamt och allena, som en kyrkomötets inre angelägenhet. Jag har fått det bestämda intrycket av föredragande

Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.
(Forts.)

statsrådets motivering, att han för sin del betraktar det mestadels som en expeditiönsåtgärd och att han har lagt fram förslaget för riksdagen under den förutsättningen, som han ansett sig kunna konstatera vara för handen, att ett bifall till detta förslag icke prejudicerade en framtida undersökning och ett framtida förslag rörande kyrkomötets rättsliga ställning. Samma ståndpunkt torde kyrkomötet självt ha intagit.

För min del har jag emellertid icke kunnat ansluta mig till denna rent formalistiska uppfattning av förslaget såsom innebärande ingenting annat än en arbetsordningsfråga för kyrkomötet, och jag skall be att i korthet få framlägga de synpunkter, som göra att jag även i kammaren måste vidhålla det avslagsyrkande, jag framställt i utskottet.

Förhållandet är, som kammaren behagade erinra sig, att kyrkomötet har en prästerlig halva och en lekmannahalva. Kyrkomötets väsentliga uppgift är att vara rådsläende, överläggande och rådgivande. Det har medbeslutanderätt i två fall: i kyrkolagsfrågor och privilegiefrågor, men i stort sett har det till uppgift att vara rådgivande. För denna rådgivande församling är det i kyrkomötesförordningen förutsatt, att de speciellt kyrkligt tekniska frågorna: frågorna om de kyrkliga böckerna, som de kallas, skola speciellt behandlas av kyrkomötets prästerliga avdelning. Därmed har man avsett, att denna prästerliga avdelning skulle kunna sinsemellan på ett tidigt stadium och innan linjerna för besluten äro givna överlägga och överenskomma, utan att detta skedde i så att säga den formella debatt, som alltid äger rum i plenum vid prövningen av ärendena efter utskottsbetänkanden.

Man har emellertid i kyrkomötet efter allt att döma funnit, att denna avdelning är ett onus ur den synpunkten, att den konkurrerar med utskotten och plena i fråga om tiden och drar ett visst mått av tid, som man anser det vore lämpligare att fördela på utskottsarbete, och så har kyrkomötet beslutit att för sin del göra denna ändring i kyrkomötesförordningen för att få ett beredningsutskott, som skulle bereda dessa frågor i stället för den prästerliga avdelningen. Man har icke velat helt avskaffa den prästerliga avdelningen utan låtit det stå kvar i lagen, att den skall finnas, men överlämnat åt dess egna ledamöter att själva bestämma, om de vilja såsom prästerlig avdelning handlägga ett ärende eller om de vilja låta bli.

Nu är det alldeles uppenbart att om det icke finns någon skyldighet för den prästerliga avdelningen att taga dessa frågor under övervägande, men det blir en skyldighet för kyrkomötet att tillsätta ett beredningsutskott, kommer följden av detta med nödvändighet att bli, att beredningsutskottet, som alltid kommer att handlägga frågorna, gör den prästerliga avdelningen om icke överflödig, så åtminstone icke önskvärd.

Hittills har förhållandet varit tvärtom. Den prästerliga avdelningen har varit nödvändig, och man har önskat att också få en gemensam beredning i utskott. Detta har knappast låtit sig göra på grund av den dubbelberedning, som därigenom skulle komma till stånd. Så har den prästerliga avdelningen tillsatt delegationer, stundom blandade sådana, men det har blivit ett dubbelarbete. Och ändå har lagen stått kvar på den ståndpunkten, att den prästerliga avdelningen skulle såsom sådan handlägga dessa frågor.

Om man vill förvandla kyrkomötet från en överläggande till en beslutande församling, så är den naturliga och raka vägen att avskaffa just detta organ för överläggningar, och därför måste jag för min del anse, att kyrkomötets förevarande förslag, som praktiskt taget innebär ett avskaffande av den prästerliga avdelningen, är en fråga icke om kyrkomötets inre arbetsordning, utan en fråga både om kyrkomötets sammansättning och allmänna organisation samt om dess uppgifter. Håller man fast, såsom jag, vid att kyrkomötet skall vara en överläggande och rådsläende församling, då är det önskvärt, att man icke före-

griper en blivande utredning och ett blivande förslag rörande kyrkomötets ställning genom att just praktiskt taget avskaffa denna prästerliga avdelning.

Därför att jag sålunda omöjligen kan betrakta frågan såsom en rent inre angelägenhet för kyrkomötet, utan ser den som en konstitutionell fråga rörande kyrkomötets allmänna ställning med hänsikt till dess organisation, är det, herr talman, som jag ber att få yrka avslag på den kungl. propositionen.

*Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.
(Forts.)*

Herr von Geijer: Herr talman! Den ärade talare, som nyss hade ordet och yrkade avslag på konstitutionsutskottets hemställan, började sitt anförande med att säga, att detta ärende av Kungl. Maj:t — och sålunda, förmodar jag han menade, även av utskottsmajoriteten — behandlats som en formsak och att vi förbiset den materiella sidan av ärendet och de vittgående följderna av ett beslut av ifrågasatt art.

Det är visserligen i viss mån sant, att utskottsmajoriteten betraktat denna fråga företrädesvis som en kyrkomötets inre angelägenhet. Det gäller ju här, som den ärade talaren också framhöll, att på ett lämpligt sätt ordna den förberedande behandlingen av de ärenden, som här åsyftas, nämligen frågor om de s. k. kyrkliga böckerna. Såvitt handlingarna utvisa, har endast en enda röst höjts mot förslaget inom kyrkomötet, av en ledamot, som först i kyrkolagsutskottet och sedermera i plenum uppträdde emot detsamma. Motionen i kyrkomötet, som framfördes av två av biskoparna, antogs sålunda praktiskt taget enstämmigt, utan opposition, och, såvitt utskottet kunnat förstå, på vägande skäl. Fanns det då någon anledning att sätta sig emot detta förslag, som kyrkomötet bett om? Utskottet ansåg att härför skulle fordras icke endast tungt vägande utan också nya skäl, och sådana ha icke framförts. På så sätt kan den ärade talaren ha rätt i att vi betraktat förslaget som en formsak.

Jag anser det näppeligen behöfligt att i detta sammanhang gå in på en beskrivning av vad förslaget innebär, och jag skall icke heller göra detta, men jag vill erinra om att det icke är meningen att beröva den prästerliga avdelningen det inflytande, den kan ha, ty det står avdelningen fritt att redan från början, då motion väcks, då utskottet tillsättes eller då utskottsbetänkandet ligger på bordet, begära att ärendet skall behandlas av den prästerliga avdelningen.

Jag skulle kunna fatta och förstå den utgångspunkt, som herr Engberg i sin reservation har, om jag ginge ut ifrån att utgångspunkten vore riktig, men ett bifall till föreliggande förslag prejudicierar enligt min mening ingenting. Och det är denna synpunkt, jag vill framhålla, att riksdagen synes mig böra ingripa endast såvitt ärendet går in i en annan rättskomplex och statsrättsligt berör någonting annat än kyrkomötet självt. Då det icke gör detta, föreföll det utskottsmajoriteten alldeles naturligt, att man borde bifalla den gjorda framställningen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergström, David: Herr talman! Även jag har anmält en reservation mot detta utskottsbetänkande. Denna min reservation hänför sig till den omständigheten, att kyrkomötet hittills tillämpat principen om full likställighet emellan lekmannaledamöterna och de prästerliga ledamöterna i kyrkomötet.

När kyrkomötet kom till på 1860-talet och hade sitt första sammanträde år 1868, stod denna princip klar för samtliga kyrkomötets ledamöter, och den vart icke där föremål för någon tvist. Nu framgår det emellertid av handlingarna, att därest man antar vad konstitutionsutskottet på Kungl. Maj:ts framställning tillstyrkt i avseende å lagen om kyrkomöte, kommer detta att ha en konsekvens och en mycket allvarlig konsekvens, uttryckt i ett beslut av

Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.
(Forts.)

det senaste kyrkomötet om en betydande ändring i arbetsordningen, som på ett område, vid utskottsbehandlingen, helt och hållet bryter denna likställighet emellan lekmannaelementen och de prästerliga elementen till det prästerliga elementets favör och till lekmannaelementets disfavör.

Jag har för min del icke kunnat vara med om att man i hastigt mod — ty såsom någonting annat kan jag icke betrakta detta — och för att ordna en viss angelägenhet slår ikull denna enligt min mening viktiga princip. Det torde behöva göras till föremål för en vida mera ingående prövning än här varit fallet, vad som kan bli följden icke allenast på ett område utan kanske senare även på andra områden av en förändring, sådan som den föreslagna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Bergqvist: Herr talman! Såvitt jag förstår, har man givit åt denna fråga betydligt större dimensioner, än den faktiskt har. För kyrkomötet har det varit en angelägenhet att kunna ordna arbetet på det mest praktiska sättet. Nu är det föreskrivet, att de ärenden, som angå de kyrkliga böckerna, skola förberedas av mötets prästerliga ledamöter, den s. k. prästerliga avdelningen, men det har gestaltat sig så, att när präster jämte lekmännen blivit invalda i utskotten, har deras tid där blivit så upptagen, att det knappast blivit tillfälle för den prästerliga avdelningen att kunna fullgöra sina åligganden. Särskilt ha de präster, som suttit i kyrkolagsutskottet, varit upptagna dagarna i ända. Följden har blivit, att den prästerliga avdelningen fått sina sammanträden antingen tidigt på morgonen eller sent på eftermiddagen och kvällen, och medlemmarna ha varit trötta. Det har varit svårt att få dem samlade allesammans, och frågorna ha blivit behandlade i många fall mera, kan man säga, på en slump än efter verkligt rationella linjer. Det har också befunnits nödvändigt att på grund av detta förhållande tillsätta särskilda delegationer för att förbereda de ärenden, som sedermera behandlats inom den prästerliga avdelningen. Vid alla kyrkomöten under senare år ha sådana delegationer tillsatts, och de präster, som tillhört dem, ha fått rätt att tillkalla lekmän för att samråda med dem i dessa frågor.

Nu vill man låta de ärenden, som av den prästerliga avdelningen hittills skolat behandlas, förberedas av ett särskilt beredningsutskott, bestående av fem lekmän och fem präster. Ordförande i detta utskott skulle vara den prästerliga avdelningens ordförande: ärkebiskopen. Att man därmed bryter med någon viktig princip, som herr Bergström sökt göra gällande, kan jag ej förstå. Ätminstone bryter man inte principen på det sättet, att man tillbakasätter lekmännen, ty enligt det föreliggande förslaget skulle lekmännen få tillfälle att icke blott deltaga i överläggningen vid den förberedande behandlingen av dessa frågor, utan också avgiva sina vota, och detta är ju snarast en förskjutning till förmån för lekmännen.

Emellertid är den prästerliga avdelningens rätt ändå bibehållen på det sättet, att när denna avdelning finner nödigt att underkasta ett av beredningsutskottet framlagt utlåtande ny överläggning, detta står densamma öppet. Jag anser för min del, att detta är en praktisk åtgärd och en åtgärd, som på intet sätt sammanhänger med kyrkomötets rättsliga ställning och icke föregriper någon blivande lagstiftning i avseende å förhållandet emellan kyrkomöte och riksdag eller dylikt.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Endast ett par ord i anledning av den siste ärade talarans anförande. Om det förhåller sig så — och det har jag ingen anledning att betvivla — som den siste ärade talaren, liksom jag i mitt första anförande, framhållit, då hade den naturliga vägen varit, att man avskaffat den präster-

liga avdelningen och icke skrivit om kyrkomötesförordningen, så att avdelningen finns kvar, men kyrkomötet genom sin arbetsordning praktiskt taget kan avskaffa den.

Man har gjort tvärtom. Man har satt in i lagen, att avdelningen skall finnas, men praktiskt taget kommer den icke att finnas. Hade man tagit hört den i lagen, hade frågan fått ett annat utseende, och då hade det icke gått lika lätt. Då hade man kunnat sätta in den prästerliga avdelningen i arbetsordningen, om man ville ha den.

Men jag frågar: Om herr biskopens framställning är riktig, hur skall det då gå, om en prästman begär att den prästerliga avdelningen skall sammanträda angående böckerna? Han har icke rätt att få avdelningen samlad för sakfrågans behandling, endast för att avgöra, om avdelningen vill överlägga om den. Men om det är så ont om tid, som det sagts, kommer denna prästerliga avdelnings majoritet säkerligen att i 999 fall av 1,000 säga nej, och då är praktiskt taget den prästerliga avdelningen avskaffad.

Att avskaffa denna avdelning i förklädnadens form, finner jag icke lämpligt. Då är det bättre att gå direkt och rakt på sak, och det är därför att följden av ett bifall till föreliggande förslag faktiskt blir, att avdelningen avskaffas på en omväg, som jag icke vill vara med om detsamma.

Herr Boberg: När jag hörde den opposition, som restes mot det beslut, som av sistlidet års kyrkomöte fattades och som i Kungl. Maj:ts proposition går igen kom det för mig, vad som skämtsamt yttrades av en biskop i kyrkomötet, nämligen att lekmännen där äro mycket mera konservativa än prästerna. Dessa frågor rörande kyrkoböckerna, som kyrkomötet har att handlägga, behandlas nu av den prästerliga avdelningen, som ju uteslutande består av präster. Men vad de besluta och proponera kan icke bli kyrkomötets beslut, förrän hela mötet instämt däri. Nu förhåller det sig ju så, att de prästerliga ledamöterna av kyrkomötet äro upptagna i kyrkolagsutskottet, i första och andra tillfälliga utskotten samt i de särskilda utskott, som möjligen behöva tillsättas för vissa frågor utredande. Av denna anledning hinna ledamöterna icke att på sin avdelning sysselsätta sig med de frågor, som beröras av detta förslag. Därför ha två ledamöter av kyrkomötet, nämligen biskoparna Billing och Eklund, framkommit med förslaget. Endast en reservation avgavs, nämligen av kontraktsprosten doktor Ekström i Falun, en man, för vilken jag har mycket stor respekt på grund av hans kunskaper, hans vakenhet och hans dialektiska begåvning, som han har uppenbarat på mångahanda sätt. Jag har likaledes beundrat herr Reuterskiölds juridiska kunskaper och hans i denna kammare ådagalagda lugna vältalighet. Men att på detta område ställa dessa två herrar såsom auktoriteter — även om de få herr David Bergström till hjälp — gentemot hela kyrkomötet och den samlade kunskap, som där finns representerad både hos de prästerliga ledamöterna och en del av mötets lekmannanelement, kan jag icke göra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman! Även jag har deltagit i kyrkomötet och varit närvarande vid denna frågas behandling därstädes. För min del gillar jag icke kyrkomötets beslut — ehuru utav förbiseende min avvikan- de mening icke i de tryckta förhandlingarna kommit till synes — utan ställer mig på samma ståndpunkt som herr Reuterskiöld och yrkar, att den kungl. propositionen måtte avslås. Det förhåller sig nämligen så, att de prästerliga ledamöterna endast hava att yttra sig om de rent kyrkliga böckerna, d. v. s. bibeln, bibelöversättningen, psalmboken, handboken och bekännelseskriterierna. De äro ju allesammans skrifter, som för vår kyrkas liv äro av yttersta vikt

Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändring i kyr-
komötesförord-
ningen.
(Forts.)

och som prästerskapet i första hand är skickat att bedöma. En lekman kan icke på samma sätt som prästerskapet, som ju är skolad för hela sin gärning i denna riktning, bedöma värdet av en bibelöversättning, en psalmbok o. s. v. Därför har det redan från början föreskrivits en dubbelbehandling av dessa ärenden — ett slags dubbel läsning — på det att man icke måtte förhastiga sig.

De skäl, som nu anförts för avskaffande, i regeln, av den prästerliga avdelningens förberedande behandling av dessa frågor, gå endast ut på att vinna tid och göra det bekvämare, men det torde väl dock icke var riktigt att kasta bort en garanti, som från början ansetts nödvändig och som jag för min del anser fortfarande vara nödvändig, för ett så underordnat skäl.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till herr Reuterskiölds reservation.

Herr von Geijer: Herr talman! Endast några få ord i anledning av den siste ärade talarens yttrande.

Jag skall därvid icke ingå på något bemötande av hans anförande, men jag anser, att det kanske icke hade varit så olämpligt, om herr Ekman, som tillhörde kyrkomötet och dess kyrkolagsutskott, redan i kyrkomötet framfört sina nu uttalade synpunkter och icke först nu. Ty såvitt kyrkomötets protokoll och bihang därtill utvisa, har herr Ekman där biträtt majoritetens förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Reuterskiöld* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av skogs-försäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrkobyggnad; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anordnande av förbättrade lokaler för musikaliska akademien.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmelser rörande de statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket och postverket tillhöriga förnyelsefonder.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

För verkställande av ifrågavarande granskning hade utskottet tagit del av *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 10 januari 1925, intill vilken dag ansvarsfrihet beviljats för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, och till början av innevarande års riksdag, *dels* de av vederbörande revisorer avgivna berättelser om verkställd granskning av riksbankens såväl huvudkontors som samtliga avdelningskontors i orterna förvaltning under år 1924, *dels* ock fullmäktiges med utskottets memorial nr 1 till riksdagen överlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1925, ävensom de av styrelserna för riksbankens avdelningskontor i avseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser.

Punkten 1.

Revisorerna hade under § 19 i sin berättelse angående riksbanken lämnat en redogörelse för den under år 1924 verkställda upphandlingen av lump för papperstillverkningen vid Tumba bruk samt därefter gjort följande uttalande i ämnet:

Ang. upphandlingen av lump för Tumba bruk.

»Av den här lämnade redogörelsen för de iakttagelser, revisorerna gjort beträffande leveranser av lump till Tumba bruk, framgår alltså, att Tumba bruk endast till en ringa del utnyttjat de leveransmöjligheter, som förefunnits hos statens verk och inrättningar, och i stället i påfallande stor utsträckning som leverantör anlitat ett enskilt företag, vilket dessutom i förhållande till bruket måste anses företräda konkurrentintressen. Vidare hava de priser, som av bruket erlagts till nämnda företag, vida överstigit de priser, som eljest av bruket betalats för levererad lump, och även, såvitt revisorerna kunnat finna, pri-

Ang. upp-
handlingen av
lump för
Tumba bruk.
(Forts.)

serna å den öppna marknaden. Slutligen har nämnda företag beretts den ytterligare förmånen, att betalning för av detsamma levererad vara erlagts i enlighet med dess fakturor med däri angivna kvantitets- och kvalitetsteckningar, oaktat vid sedermera verkställd sortering de levererade partierna befunnits varken i fråga om varans myckenhet eller beskaffenhet motsvara vad fakturorna sålunda angivit, under det att de statens verk och inrättningar, som levererat lump till bruket, erhållit betalning efter brukets egen sortering och prissättning.

Det synes revisorerna uppenbart, att den särskilt gynnade ställning, som tillerkänts ifrågavarande enskilda företag, icke varit förenlig med brukets sanna intressen. Vad förvaltaren härutinnan andragit kunna revisorerna för sin del icke godtaga såsom en tillfredsställande förklaring å de påpekade förhållandena. Revisorerna måste för den skull beteckna det sätt, varpå brukets upphandling av lump sålunda handhåfts, såsom synnerligen anmärkningsvärt.»

Utskottet hade inhämtat fullmäktiges yttrande i detta ärende; och hade med anledning härav fullmäktige med skrivelse den 28 nästlidna januari, jämte meddelande att efter anmodan från fullmäktige inspekterande fullmäktigen för bruket med skrivelse den 27 i samma månad ingivit bruksförvaltarens förklaring i ärendet, överlämnat berörda handlingar under uttalande tillika att fullmäktige därutöver ej hade något att tillägga.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten yttrat:

»Utskottet är av den uppfattning, att Tumba bruk, såsom jämväl inspekterande fullmäktigen uti sin i ärendet avgivna förklaring framhåller, bör från statens verk och inrättningar inköpa den lump, som kan komma till användning vid bruket för där varande särskilda fabrikation; och förutsätter utskottet, att vederbörande verk och myndigheter icke underlåta att vidtaga de åtgärder, som för underlättande härav från deras sida må anses erforderliga.

Vad sålunda i detta ärende förekommit har utskottet ansett sig böra för riksdagen «mförmäla.»

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Då jag icke har något yrkande att framställa, skulle det kanske hava varit onödigt att uppehålla kammaren med något anförande, men det är en sak i denna punkt, som jag icke kan låta stå oemotsagd. Det gäller då icke utskottets eget uttalande, utan jag har fäst mig vid vad den inspekterande fullmäktigen för Tumba bruk i sin förklaring över statsrevisorernas anmärkning yttrat. Han avvisar kategoriskt denna anmärkning såsom obefogad. Ett sådant uttalande kan icke få stå oemotsagt.

Behandlingen inom bankoutskottet har tillgått sålunda, att liksom statsrevisorerna under hand fått del av bruksförvaltarens och inspekterande fullmäktigens förklaringar, hava också statsrevisorerna under hand till bankoutskottet inlämnat en promemoria rörande dessa förklaringar, däri desamma tillfullo vederläggas. Denna promemoria har emellertid icke influtit i bankoutskottets utlåtande, utan där står endast vad bruksförvaltaren och inspekterande fullmäktigen yttrat. Jag kan ju icke upptaga kammarens tid med att läsa upp denna promemoria, som inlämnats till bankoutskottet, utan jag vill endast beröra ett par ställen och därvid påpeka, att i den inlaga, som bruksförvaltaren inlämnat, har han riktat invändningar och påståenden om misstag i revisionsberättelsen, därvid han genomgående underlåtit att åstadkomma något som helst stöd för riktigheten av sina uppgifter eller att förebringa någon som helst utredning eller bevisning. Han åberopar i sin inlaga vissa

reklamationer, som han fått av det enskilda företag, varom här är fråga, och i detta syfte har han bifogat 13 stycken kreditnotor, som utvisa reklamation från brukets sida vid leveranser från denna enskilda firmas sida. Det bör emellertid uppmärksammas, att av dessa notor, 10 stycken, bilagorna 4—13, hänföra sig till andra frågor än de av statsrevisorerna granskade och sålunda sakna all betydelse. En nota, bilaga 1, har fått sin förklaring, och det kvarstår faktiskt ingenting annat än den av revisorerna påpekade. En annan omständighet, som tycks hava inponerat, är den förklaring, som bruksförvaltaren lämnat, nämligen att han skulle hava rättighet att granska denna enskilda firmas prissättning vid leveranser till andra bruk. Emot detta kan anmärkas, att det saknar varje betydelse om icke vederbörande jämväl beredes möjlighet att taga del av bolagets räkenskaper i sin helhet.

Jag vill som sagt endast i största korthet inlägga en gensaga mot inspekterande fullmäktigens för Tumba bruk kategoriska avvisande av anmärkningen. Då bankoutskottet ju har varit mera försiktigt och delvis givit statsrevisorerna rätt, har jag emellertid icke i anledning av utlåtandet såsom sådant för närvarande något att erinra.

Herr Gustafsson, Karl: Herr vice talman, mina herrar! Då den föregående ärade talaren icke direkt riktat sig mot utskottet, har jag ingen anledning att gå in på frågan om den behandling, som denna sak fått i utskottet. Ehu-ruvål mitt namn icke står antecknat under utskottets utlåtande, har jag vid de allra flesta tillfällen, då frågan varit före, deltagit i dess behandling, vadan jag tror mig vara inne i förhållandena.

Jag får då först säga, att jag finner den siste ärade talarens uttalanden angående denna promemoria och vissa inlagor, som följt med till statsrevisorerna och som skulle avse andra ting än vad revisionen omfattat, icke vara av det värde, att de kunna eller böra användas såsom någon bevisföring för revisorernas anmärkning. Jag för min del är av den uppfattningen, att såväl förvaltaren vid Tumba bruk som vederbörande fullmäktige i vad det rör denna fråga hava gjort vad på dem ankommit och vad som varit möjligt att göra för brukets skötsel. Därför har jag intet att tillägga, utan hänvisar endast till utskottets utlåtande och vill låta bero vid vad som här förekommit i den förhoppningen att, om det är möjligt att göra några smärre förändringar för Tumba bruks inköp av vissa varor, komma dessa förändringar, efter vad som nu har förekommit, säkerligen att göras.

Herr Lindley: Jag ber att få peka på en av de anmärkningar, som blivit framförd av herr Johansson. Han klagade över att utskottet icke tagit del av den promemoria, som ställts till utskottets förfogande. Då måste jag säga, att om utskottet skulle hava gjort detta, skulle utskottet säkerligen hava gjort sig skyldigt till ett mycket klandervärt tilltag. Denna promemoria är icke ens undertecknad; man visste ej ens, varifrån den kommit, om den kom från statsrevisorerna eller från deras sekreterare. Men statsrevisionen är i närvarande stund upplöst, så att den kan icke skicka in någon promemoria, och enskilda ledamöter hava ju ingen möjlighet att göra det. Skulle man då tänka sig, att utskottet i sitt officiella utlåtande skulle hava intagit en promemoria, som tillkommit på ett sådant sätt, då är jag övertygad om att kammaren skulle hava klandrat utskottet. Dessutom innehåller denna promemoria intet annat än en polemik mot ledningen vid Tumba bruk, då den ju bestrider, utan att komma fram med några nya fakta. Vi hava icke kunnat göra annat än vad utskottet gjort i denna fråga.

Jag tror även, att om revisorerna skola rikta något klander åt något håll, skulle de hava riktat det mot sådana övriga statens verk och inrättningar, som

*Ang. upp-
handlingen an-
lump för
Tumba bruk.
(Forts.)*

Ang. upp-
handlingen av
lump för
Tumba bruk.
(Forts.)

icke sålt sin lump till Tumba, utan till privata firmor, vilka efteråt sålt den till Tumba. Där ligger felet. Det har icke visats, att man vid Tumba bruk vägrat att mottaga någon lump, som av statens verk och inrättningar ställts till förfogande. Det kan visserligen sägas, att Tumba bruk betalat alltför låga priser jämfört med vad fallet varit beträffande de privata firmor, som tillhandahållit sådan lump. Först och främst är det emellertid svårt att bedöma, huruvida det är just den kvalitet, som bruket är i behov av. Den sämre lumpen har bruket helt och hållet köpt från statens verk och inrättningar, och det är endast den finare linnelumpen, som statens verk och inrättningar säkerligen icke kunna tillhandahålla i tillräckligt stor utsträckning. Det är mot detta, som anklagelsen riktar sig, att man betalat för mycket, men att å andra sidan säga, att Tumba bruk betalat för litet till statens verk och inrättningar, är ganska svårt för utskottet, då det är omöjligt att kunna avgöra kvaliteten av den vara som är lämnad. Till syvende och sist: Vad är det fråga om? Ingenting har gått förlorat. Om Tumba bruk köpt till alltför billigt pris och statens verk och inrättningar på andra orter fått för litet betalt, stannar det väl inom staten; det är, om jag så får uttrycka mig, samma firma, som inkasserar mervinsten, och ingenting förloras för statens vidkommande, lika litet som om Tumba bruk betalar mera på omkostnadskontot och de övriga statens verk och inrättningar kunna ståta med någon liten vinst i fråga om dessa försäljningar. Jag tror därför, att statsrevisorernas anmärkning i detta fall ej varit behöfvig, och att de låtit sig lockas på detta plan utan att hava tillräckligt stark vetskap om de verkliga förhållandena.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning lades den nu föredragna punkten till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 6, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt vaktmästaren vid riksbankens sedeltryckeri J. V. Andersson;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för

år 1926 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontorets framställning om anslag till anordnande av lunchlokal inom fastigheten nr 5 i kvarteret Rosenbad i Stockholm;

nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens avdelningskontor i Göteborg och Visby;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. samt flottans pensionskassa; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner om pension åt korrekturläsaren Carl Oskar Lundin.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående upphävande av gällande bestämmelser om domboksrenovation.

I en inom första kammaren väckt till lagutskott hänvisad motion, nr 12, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Luterkort* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning, taga under övervägande, huruvida icke nu gällande bestämmelser om domboksrenovation kunde upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sådant övervägande kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Lindqvist* i Halmstad, som med instämmande av herr *Olsson* i Mellerud på anförda skäl inom utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån gällande bestämmelser om domboksrenovation kunde upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Luterkort: Herr talman, mina herrar! Även om jag, då jag väckte denna motion, utgick ifrån, att det ärende, varom det är fråga, är av i och för sig synnerligen ringa betydelse, skall jag likväl tillåta mig att ett par minuter taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, och detta av två anledningar. Den ena är den, att utskottet ägnat motionen en vidsträcktare utredning än jag haft anledning antaga skulle bliva fallet, och den andra är att det finns två

*Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboksrenovation.*

Ang.
upphävande
av bestäm-
melserna om
domboks-
renovation.
(Forts.)

reservanter, varför jag sålunda blir åtminstone reservanterna skyldig att något försvara deras reservation.

Utav den av lagutskottet förebragta utredningen kunna herrarna finna, att det här i Sverige sedan långa tider tillbaka varit föreskrivit, att hela domboken skulle skickas in till hovrätten utan åtskillnad med avseende å målen. Detta stadgande övergick sedermera till 1734 års lag. Det framgår också av den utredning, som första lagutskottet förebragt, att 1826 års lagkommitté med rätta framhöll, att det naturliga syftet med detta dombokens inskickande till hovrätten var, att hovrätten på den tiden hade skyldighet att överse målen, d. v. s. verkställa en granskning ex officio av målens beskaffenhet och huru de blivit handlagda. Men herrarna torde veta, att en sådan granskning numera icke förekommer. Alltså, denna grund för renovationen är undanryckt. Emellertid började man i början av 1800-talet göra gällande, att renovationsskyldigheten borde inskränkas. De grunder, som då angåvos, voro att det ansågs vara, såsom det heter, av allmän nytta, att protokoll och domar, som anginge vissa viktigare rättsförhållanden, förvarades på flera än ett ställe, därför att man i fall av eldsvåda o. dyl. skulle hava dem tillgängliga. Det var för att förhindra, att sådana handlingar skulle förkomma, genom vilkas förlust upplysningar ginge förlorade i sådana saker, av vilka mångas väl berodde.

Efter en riksdagsskrivelse, vari dessa synpunkter närmare utvecklades, utfärdades år 1848 kungörelse i ämnet, vilken kungörelse varit gällande ända till 1915, då nu gällande lag i ämnet utfärdades. Skillnaden mellan 1848 års kungörelse och nuvarande lag är endast den, att enligt den förra skulle renoveras de mål och ärenden, som anginge ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom, ägoskillnad, delning av jord, arv eller testamenten.

Enligt nu gällande lag är dock renovationsskyldigheten, vad angår domboken, i någon mån vidsträcktare, ty enligt nu gällande föreskrifter, skola följande protokoll och handlingar undergå renovation: mål och ärenden — alltså fortfarande mål och ärenden liksom i den ursprungliga författningen av år 1848 — angående ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom eller rätt till servitut, angående ägoskillnad eller delning av jord, angående jordägares rätt över vattnet å hans grund, angående dikning eller annan avledning av vatten ävensom, i likhet med vad förut gällde, angående arv eller testamenten. Någon liten utvidgning i lagstiftningen av år 1848 föreligger alltså.

När man nu läser lagutskottets betänkande, slår det en med en viss förvåning, att en så kvalificerad kommitté av sakkunniga som 1884 års lagberedning kände sig redo att föreslå, att denna renovationsskyldighet skulle upphöra. I det betänkande, som nya lagberedningen avgav 1884 angående rättegångsväsendets ombildning anförde i denna del lagberedningen följande, och jag tillåter mig att här föredraga detta yttrande, därför att det är synnerligen viktigt och grundläggande för den åskådning, för vilken jag i motionen gjort mig till tolk:

»Den ifrågavarande renovationsskyldigheten — — — som för närvarande antagligen har till ändamål att, om ett underrättsarkiv bleve förstört, dock äga vissa viktigare urkunder i behåll, medför naturligtvis rätt mycken kostnad och även besvär för vederbörande underrätter. I överrätterna samlas emellertid stora massor av dylika renovationer år från år, men sällan eller nästan aldrig lär det inträffa, att dessa protokoll i överrätterna anlitas för vinnande av upplysningar, som icke lika väl kunnat vinnas direkt hos underrätterna. Vid sådant förhållande kan det svårigen anses vare sig lämpligt eller nödigt att för dylika undantagsfall och endast för en eller annan enskild persons lättnad eller bekvämlighet bibehålla en så pass kostsam och besvärlig apparat. Det bör härvid dessutom märkas, att genom de nya lagfarts- och inteckningsböckerna lämnas förut saknade upplysningar om de förhållanden, som angå

fast egendom, och att i övriga fall, där renovation av dombok skall äga rum, fullt giltiga skäl att i dessa mer än i många andra lika viktiga rättegångsmål fordra renovation icke synas vara för handen. Ur de nu antydda synpunkterna bör följaktligen renovationsskyldigheten, såsom endast föranledande en myckenhet vanligen alldeles onyttigt skriveri, kunna utan våda eller olägenhet eftergivnas.»

Det var nya lagberedningen, som alltså redan 1884 yttrade sig på detta sätt. Även nya lagberedningen talar om »alldeles onyttigt skriveri», vilken glosa jag fullt fristående tillåtit mig använda i min motion, ty jag vill säga, att jag hade icke haft tillfälle att taga del av nya lagberedningens betänkande, då jag skrev motionen.

Då man nu emellertid läst detta nya lagberedningens utlåtande och kanske därvid, som nämnt, gripes av någon förvåning över det för den tiden djärva i yttrandet, är det icke utan, att man blir ännu mera förvånad när man läser första lagutskottets utlåtande i detta ärende. Redan för fyrtio år sedan avgav nya lagberedningen ett svar på den fråga, som jag framställt i min motion. nämligen spörsmålet: Är det någon nytta med denna domboksrenovation? Är det någon människa, som begagnar sig därav, eller är det verkligen bara så, att vi år efter år hopa en mängd papper i hovrätternas arkiv utan att någon bryr sig om dem?

Det är väl huvudfrågan, men mina herrar, den frågan har, såvitt jag kan se, första lagutskottet icke besvarat. Den synpunkten tycker jag är den avgörande och utgör huvudskälet, varför jag tillåtit mig att väcka denna motion. Om vi icke behöva denna domboksrenovation, då kunna vi väl taga bort skyldigheten att verkställa densamma, ty den innebär då ett onödigt skriveri. Men, som jag nyss sade, första lagutskottet har underlåtit att undersöka den sidan av saken. Utskottet har icke försökt att taga reda på i vilken utsträckning domboksrenovationerna nu komma till användning. Det kan väl möjligen vara så, att utskottet icke behövt göra en sådan utredning, därför att utskottets ärade ledamöter, som besitta stor erfarenhet på området, voro lika övertygade som jag, att denna renovation faktiskt aldrig kommer till användning. Det är möjligt, att så förhåller sig. För min egen del ber jag emellertid få säga, att jag har erfarenhet från åtskilliga års hovrättsarbete och vet, att den icke alls begagnas av någon. Vidare har jag ofta hört från advokatfiskalerna, som närmast hava vård om dessa handlingar, att ingen människa begär att få tillgång till domboksrenovation. Här försiggår enligt min mening faktiskt något så oförnuftigt som att år efter år fylla hyllorna i en hovrätt med fullskrivna papper, vilka icke tjäna något annat syfte än att stå där i rader och se högtidliga ut. Vid besök i går hos advokatfiskalen i Svea hovrätt har jag dessutom konstaterat, att denna föreskrift ådrager statsverket betydande kostnader, emedan man låter binda in dessa renovationer i rätt så prydliga band. Utskottet har således icke visat, att jag har orätt i detta avseende, då jag betecknar renovationen som väsentligen meningslös. Utskottet säger blott, att »utskottet kan icke dela motionärens uppfattning», men i stället för att besvara den avgörande frågan har utskottet i själva verket endast förklarat, att utskottet visserligen kunnat konstatera, hurusom en viss grupp av de renoverade målen hava betydelse endast för det närvarande, men att utskottet icke funnit lämpligt att endast av hänsyn till denna grupp vidtaga lagstiftningsåtgärder. Utskottet har således beträffande de nu nämnda målen självt icke kunnat undgå att finna proceduren onödig. Och i övrigt har utskottet icke något annat positivt skäl än att utskottet, beträffande återstående mål och ärenden, som skola renoveras, anser, att det kan »vid uppkommande tvister eller eljest visa sig vara av vikt att äga kännedom om vad däri förekommit». Men jag vill fråga herrarna, hur ofantligt mycket handlingar av dem, som nu

*Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboksrenovation.*

(Forts.)

Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboksrenovation.
(Forts.)

inges till underdomstolar och andra myndigheter, skulle det icke vara viktigt att äga dubbla exemplar av — om nu denna sats skulle vara avgörande! Det nämnda argumentet är alltså föga bindande, om det förhåller sig så som jag påstår, eller att denna renovation aldrig kommer till någon praktisk användning.

Men vidare kan jag säga, att det är icke svårt att positivt visa, att det icke förhåller sig så som första lagutskottet påstår, nämligen att renovationsplikten innebär de särskilda fördelar, utskottet gjort gällande. Om man ser efter, vilka grupper av mål och ärenden, det i praktiken huvudsakligen är fråga om, så utgöres den största gruppen mål och ärenden, som skola renoveras av testamentsvittnesförhör. Att äga tillgång till dessa har ingen betydelse med mindre klander i framtiden uppkommer beträffande testamentet. Den, som då skulle hava fördel av dessa renoverade handlingar, är då den, som skall värja sig mot klandret, men han har ju redan protokollsutdraget från underrätten i sin hand. Sedan är det en grupp mål, som innefattar den viktigaste av alla våra rättigheter: äganderätten, nämligen de, som röra klandertalan beträffande fastighet. Därvidlag kan det icke vara av betydelse att allt, som förekommit i ett föregående mål, således stora dossierer, vräkes in i en uppkommen ny rättegång, utan det avgörande är, att det i denna rättegång finnes upplysning om tvistens resultat. Enligt nu gällande lagstiftning är det så, att såsom villkor för, att en äganderättstvist överhuvud skall kunna upptagas till prövning finnes föreskrivet, att anteckning om tvistens anhängiggörande skett i lagfartsprotokoll och lagfartsbok. På det sättet kommer ju uppgiften in i fastighetsboken och lagfartsprotokollet och någon ändring beträffande renovationen av det sistnämnda har jag icke satt i fråga. Sedan finner man denna massa ärenden och mål, som omfattar underrätts tillstånd för förmyndare vare sig att försälja omyndigs fastighet eller att inteckna omyndigs fastighet samt föreläggande för tredskande arvinge att deltaga i arvskifte. Detta är alltsammans frågor, som ha betydelse för stunden men icke för framtiden. Jag har med det anförda velat visa, att utskottets positiva skäl icke äro bindande.

Återstå då endast ett par synpunkter, av dem utskottet berört, för att jag skall vara fullständig.

Utskottet har talat om arkivförhållandena. Men jag måste härutinnan säga, att jag är bestämt övertygad om, att utskottet underskattat den betydande förbättring som under senare tider här inträtt. Jag tror, att våra underdomstolars arkivlokaler genomsnittligen äro sådana, att de innebära rätt stor säkerhet mot eldfara.

Så har utskottet yttrat, att renovationsskyldighetens borttagande sannolikt icke skulle medföra så stor vinst för underdomstolarna. Det kan nog, även med mina utgångspunkter i frågan, vara sant, att besväret icke är så stort. Men då utskottet såsom ett skäl för sitt påstående om det ringa besväret åberopar, att man kan avskriva ingivna originalhandlingar i två exemplar, och att parten i vissa fall enligt föreskrift måste jämte originalhandlingens ingiva en för renovationen bestämd avskrift, så vill jag erinra om att det mest betungande arbetet vid renoveringen omfattar icke originalhandlingarna utan parternas stora och vidlyftiga skrifter, samt andra handlingar, som ingivas endast i ett exemplar, som man behåller för intagande i domboken och därför ej alls behöver göra avskrifter av. Och vad beträffar utskottets yttrande, att arbetet så avsevärt skulle underlättas därigenom, att man vid avskrivningen kan taga genomslag, så kan ju detta påstående vara sant när det gäller småprotokollen. Numera skaffar man sig nog i allmänhet renovationer av lagfarts- och inteckningsprotokollen medelst genomslag. Men den metoden torde icke praktiseras när det gäller domboksrenovationen. En granskning av de i hovrätten förvarade renoverade domboksexemplaren ger vid handen, att i många, kanske flertalet fall

ha vederbörande domare ändock ansett sig tvungna att göra renovationen genom särskilda sammanhängande avskrifter, ty det blir för otympligt att göra en mängd små avskrifter ur domboken, efter hand som man skriver ut dessa smärre ärenden, varom det i allmänhet är fråga. Jag kan av egen erfarenhet vittna om, att detta tager en rätt väsentlig tid från det egentliga kansliarbetet. Den sista synpunkten liksom kostnadssynpunkten, tillmäter jag dock ej avgörande betydelse i ärendet. Men det förtjänar omnämnas, att jag vid min undersökning i hovrätten fann, att ännu i rätt många domsagor domboksrenovationerna voro skrivna för hand. Vi sågo stora luntor, skrivna med bläck, något som ju måste betraktas som antediluvianskt i dessa tider.

På grund av vad jag anfört är det uppenbart, att jag i frågans nuvarande läge måste ansluta mig till reservanternas yrkande. Själv har jag i motionen utgått från, att utredningen skulle gå ut på ett avskaffande av domboksrenovationen. Reservanterna äro givetvis litet försiktigare. Jag ber, herr talman, att få yrka, att kammaren måtte besluta, att riksdagen måtte i anledning av min motion hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån gällande bestämmelser om domboksrenovation kunna upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Herr Åkerman: Herr vice talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag. Den ärade motionären började sitt anförande med att uttala sin förvåning över den vidlyftighet, med vilken utskottets utlåtande var avfattat. Han hade inte väntat, att vi skulle ägna honom så stor uppmärksamhet. Men utskottet fann, att frågan hade ett visst intresse, och att det därför var på sin plats att lägga upp spørgsmålet så, att kammarens ledamöter kunde, då de läst utskottets utlåtande, få en klar föreställning om frågans läge. Under sådana förhållanden kunde kanske den ärade motionären ha gjort sitt anförande betydligt kortare, ty det innehöll ju huvudsakligen en redogörelse för utskottets utlåtande, naturligtvis parat med en viss kritik, det vill jag icke bestrida.

Motionären nämnde att första syftet med denna renovation hade varit, att överrätterna skulle få tillfälle att granska underdomarnas domar och utslag. Detta motiv hade sedermera bortfallit, och det veta vi alla. Men ett annat syfte kvarstår: man räknar med den eldfara, som alltjämt förefinnes, och man vill för sådan händelse genom protokollens förvarande på två ställen hava ett eftervärlden bevarade vissa viktiga dokument, som skulle kunna komma att behövas. Det är samma tanke, som ligger till grund för renovationen av småprotokollen: man är rädd om dessa protokoll och vill ha dem på två ställen, om en olycka skulle inträffa. Sådana olyckor äro icke uteslutna, då många domstolsarkiv ju icke äga effektivt skydd för eldfara. I många domsagor förekommer det också, att dessa viktiga handlingar förvaras hemma i häradshövdingens bostad, där de icke alls äro skyddade mot eld. Herr Luterkort uttryckte i fortsättningen ännu en gång sin förvåning: det var då han läste lagberedningens yttrande. Jag hade verkligen trott, att han läst det uttalandet, innan han väckte sin motion, men han tycktes ha blivit glatt överraskad när han nu fick se yttrandet citerat i utskottets utlåtande. Denna hans förvåning delar jag, om jag ock icke kan dela hans glädje. Jag kan icke förstå, att lagberedningen ville taga på sitt ansvar, att föreslå upphävanne av domboksrenovationen.

Nu säger motionären, att den viktigaste frågan har lagutskottet lämnat obesvarad. Ingalunda: vi ha just talat om denna arkivfråga, som vi hava ansett vara den viktigaste. Det har också klagats över, att renovationen icke fått någon praktisk användning. Men det har dock inträffat en och annan gång och det kan inträffa oftare. Därför finner jag det vara försiktigast att icke avskaffa denna renovation.

*Ang.
upphävanne
av bestämmelserna om
domboksrenovation.
(Forts.)*

Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboksrenovation.
(Forts.)

Vidare yttrar motionären, att många protokoll som renoveras, skrivas av i onödan. Det kan jag ju också medgiva, men då lagen är avfattad så pass allmänt som den är, och det är svårt att skriva den annorlunda, blir det ju alltid några mål som komma med, vilka man kanske kunde undvara. Jag tror, att det bleve mycket svårt att verkställa någon utgallring, om man skulle inlåta sig på en lagändring. Jag tror att det blir ytterst svårt. Det är också att märka, att denna fråga var uppe 1915 i sammanhang med framställning från J. O. beträffande en otydlighet i lagen. Då var det ingen människa, som talade om, att hela denna procedur skulle vara onödig. Tvärtom utvidgades då renovations skyldigheten i någon mån.

När nu motionären så utförligt redogjort för hela detta ärende, kan det vara överflödigt att vidare yttra sig därom. Det är ju alldeles klart att renovations skyldigheten kan en och annan gång vålla något besvär, men om arbetet vid underdomstolarna ordnas förståndigt, tror jag icke, att domboksrenovationen skall vålla särskilda bekymmer. En del kostnader uppstå visserligen för domhavanden, men de äro icke av större betydelse. Men faran, att dessa viktiga handlingar kunna brinna upp förefinnes, och är det därför enligt min mening nödvändigt att tills vidare, till dess arkivfrågan här i landet blir ordnad, handlingarna förvaras på två ställen.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: I dessa tider av bemödanden att spara i stort och smått, vilka bemödanden till större delen misslyckas, ehuru bemödandet ändå står kvar, återstå en del små tillfällen, då man kan fästa uppmärksamhet på punkter, där besparing kan äga rum av arbete samt tidspillan och kontanta utgifter undvikas.

Det kan ju vara förklarligt, att år 1734, då städerna bestodo av idel trähus, och då inga brandkårer funnos och det brann friskt i den ena staden efter den andra, man införde sådana här bestämmelser. Men i våra tider, då allting förbättrats och byggnadssättet blivit ett annat, då brandkårer inrättats och säkerheten blivit vida mer betryggande på många ställen, kommer givetvis en sådan dubbling av arbetet att väcka uppmärksamhet, då man finner, att den icke är till den ringaste nytta. Redan 1848 års riksdag begärde, att man skulle inskränka renovations skyldigheten. 1884 års lagberedning sade, att man skulle borttaga den. 1926 års riksdag kan verkligen bestå sig med den beskedliga utredning, reservanternas föreslå.

Då jag sitter i rådhusrätten på första avdelningen och ser dessa ofantliga luntor, som vi, enligt min uppfattning utan ringaste nytta, skicka upp till hovrätten vid varje månadsskifte, så har jag många år tänkt väcka motion i ämnet, men jag har icke haft tid. Då herr Luterkort nu gjorde det, gladdes jag åt att slippa besväret, men jag måste understödja honom i alla fall.

Nu uppräknade motionären åtskilliga exempel på, att en hel del av domboksrenovation uppenbarligen innefattar ett fullkomligt onödigt arbete. Emellertid hava dessa handlingar kommit med, därför att de, så att säga, stått i samma följd som de andra. De hava kommit med på släpskjuts. En författning kan väl i alla fall ändras, så att domboksrenovationen kan delvis tagas bort. Vidare behövs en undersökning, huruvida det är så som Luterkort påstår, att uppe i hovrätten har man knappt något exempel på, att dessa luntor blivit använda. För det tredje, vilka besvär och kostnader innebär det ej för underrätten att skriva av handlingarna, och sedan komma bokbindarna, ja, de göra t. o. m. ännu gentilare band, än då vi häfta ihop dem och skicka upp dem till hovrätten. Och dessa hyllor sedan, som växa och skapa behov av nya lokaler!

Kan man då icke ha så pass mycken omtanke i dessa svåra tider, att man

kan få en utröjning i denna bråte av onödiga papper och onödigt besvär och inskränka renovationen åtminstone till ett minimum? Dit räknar jag också särskilt avskrivningen av reverser i in-teckningsprotokollet, som gå till hekatomber bara i den rätt, där jag sitter som ordförande, och som sedan skola ståta för eftervärlden på hyllorna i hovrätten, men vilka aldrig komma till den ringaste nytta. Kunde icke saken ordnas så, om man nu bibehåller en del av renovationen, att Kungl. Maj:t skulle kunna få tillstånd i författningen att ge dispens för sådana rätter, som hava väl ordnat med arkiven t. ex. Stockholms rådhusrätt i sitt nya hus. Det behövs verkligen icke, det försäkrar jag, att några sådana renovationer skickas därifrån upp till hovrätten. Huset är ju nytt och förstklassigt, valven brandfria, och dessutom finnes en förstklassig brandkår. Av den utredning, motionären föreslagit, kunde man dessutom få reda på, vilken nytta proceduren medfört. Jag frågade en gång för länge sedan advokatfiskalen i hovrätten: vad tjänar detta till? Ingenting, svarade advokatfiskalen.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Klefbeck: Jag fick det intrycket, då jag hörde herr Luterkorts anförande, att han ansåg, att det var en stor reform, som han kämpade för. Varje sådan strävan bör ju vinna anklang hos oss alla och icke minst hos oss på vänsterkanten. Men vi hava icke i utskottet kunnat finna, att saken har dessa dimensioner, utan blott att det var fråga om att avlyfta en del besvär från häradshövdingarnas axlar, en del besvär, som kunde synas vara onödiga att bära.

Då herr Luterkort säger, att renovationen under tidernas lopp visat sig fullständigt onödig, och då han förebrår utskottet, att vi icke svarat på den anmärkningen, vill jag för min del bara säga, att jag sett saken på följande sätt. Det har visats, att arkivförhållandena icke på alla ställen äro så väl ordnade som i Stockholm, och att därför vederbörliga handlingar i underrättsarkiven icke åtnjuta det skydd, som bör tillkomma dem. Dessa handlingar äro dock av stor betydelse i många hänseenden. Om det nu är så, bör det vara av intresse att trygga sig även för så olyckliga omständigheter som en eldsvåda. Genom den till hovrätten insända avskriften kan man få en utskrift av handlingarna, även om den ena utskriften blivit genom eld förstörd. När man säger, att renovationerna hittills icke hava kommit till användning, visar det ingenting annat än att vi hittills fått leva under lyckliga omständigheter, och att ingen eldsvåda har ödelagt några handlingar av värde. Men vem garanterar för, att då arkivförhållandena icke äro ordnade och alltså icke erbjuda tillräcklig säkerhet, icke en sådan eldsvåda kan inträffa, och att vid en sådan eldsvåda åtskilliga handlingar kunna förstöras? Har man då ingen avskrift, så står man inför den olycka, som man hittills sluppit.

Herr Luterkort stödde sig särskilt på lagberedningen år 1884. Men emot denna stå yttranden i motsatt riktning på åtskilliga ställen i vårt betänkande. Och av icke minst betydelse synes oss den ställning riksdagen själv förut tagit i frågan. Så pass sent som när vattendomstolarna infördes, var riksdagen med om att *utsträcka* renovationsskyldigheten även till vattendomstolarnas protokoll. Sedan 1884 har också inträtt betydligt andra förhållanden i fråga om besväret med renovationen. Man har nu helt andra tekniska möjligheter än man 1884 hade, och att man fortfarande skriver av med bläck och penna betecknade herr Luterkort själv som något fullständigt antediluvianskt, i vilket jag av hjärtat instämmer. Sedan utelämnade herr Luterkort en mycket viktig omständighet, när han åberopade 1884 års lagberedning, och det var den, att lagberedningen då avgivit hela sitt utlåtande *under förutsättning* att

Första kammarens protokoll 1926. Nr 8.

Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboks-
renovation.
(Förta.)

Ang.
upphävande
av bestäm-
melserna om
domboks-
renovation.
(Forts.)

den förbättring av arkivförhållandena, som påyrkades, bleve införd. När det en gång sker, kommer frågan i ett helt nytt läge.

Jag har för min del icke det ringaste emot själva saken, ty onödigt skriveri har jag aldrig älskat, men jag anser, att då det gäller så pass viktiga handlingar som dessa äro man skall ha full trygghet för arkivförhållandenas beskaffenhet, innan man går in för denna så kallade reform. När en gång dessa förhållanden bli bättre ordnade, skall jag med glädje gå med på herr Luter-korts yrkande.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall be att få instämma med den siste ärade talaren däri, att vi inom utskottet alldeles inte haft den uppfattningen, att det här gällde någon så synnerligen viktig sak, utan att den på det hela taget kunde anses vara rätt bagatellartad. Men inom utskottet var det i alla fall olika meningar beträffande denna fråga. Yrkande om bifall till motionen kan jag näppeligen minnas att någon framställde, men däremot fanns det vissa sympatier för den uppfattningen, att de nuvarande bestämmelserna kunde och borde i högst väsentlig mån inskränkas. Det anfördes ett exempel, som i utskotts-betänkandet antydes, nämligen att till tvister rörande fast egendom hänföres denna ofantligt stora massa av rättegångar, framförallt vid stadsdomstolarna, om utbekommande av oguldna hyresavgifter med eller utan samband med hyresgästens avhysning från förhyrd lägenhet. En hel del andra likartade mål förekomma ju, som alla nu skola renoveras, och det skulle kunna ske en eftersyn, huruvida icke renovationsskyldigheten skulle kunna till omfånget betydligt begränsas. Den tanken hade ganska stora sympatier.

Nu ha reservanterna begränsat sig till att uteslutande begära en skrivelse i motionens syfte och det kan jag inte vara med om på de skäl, som här förut äro anförda, nämligen att arkivförhållandena säkerligen i stora delar av landet äro så bristfälliga, att man inte med säkerhet kan gå med på avskaffande av renovationsskyldigheten. Men jag skulle kunna ge motionären ett råd, om nu, som väl antagligt är, utskottets hemställa bifalles av kammaren, ett råd, som jag skall hämta från ett yttrande, som fälldes av en ledamot i utskottet, att hade motionären begärt åtgärder för att få renovationsvånget begränsat, så skulle han kunna vara med om det, men inte nu. Motionären kan ju möjligen, om saken anses vara av vikt, återkomma en annan gång i mera begränsad form.

Herr Luterkort: Herr talman: Endast ett par ord! Det har gång på gång under debatten använts uttrycket de *viktiga* handlingar, det här är frågan om, men ingen av herrarna har kunnat visa, vad det är för »viktiga handlingar». Vilka äro de? Det skulle verkligen vara intressant — om frågan nu är värd ett djupare studium — om herrarna såg efter, om ni funne något verkligt stöd för talet om viktiga handlingar. Men den frågan hänger så oerhört nära ihop med den andra frågan, som jag fortfarande säger, att lagutskottet inte besvarat, nämligen i vilken utsträckning dessa renovationer begagnas. Om de aldrig begagnas, måste de ju sägas relativt sett icke vara några viktiga handlingar. Och i själva verket äro de inga viktiga handlingar.

Nej, herr Klefbeck, jag har inte ansett detta vara en stor reform: men om herr Klefbeck fortsätter en stund till och diskuterar, kanske han kan göra det till en stor reform. Beträffande frågan, hur långt man skall vara försiktig eller optimistisk, så skall jag visserligen inte gå och titta efter hur pass optimistisk herr Klefbeck brukar vara i större och viktigare frågor. Men nog tror jag, att herr Klefbeck beträffande domboksrenovationerna utan någon större risk skulle kunna vara något mera optimist.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Såvitt jag kan finna, ha herrar Klefbeck och Jacob Larsson i sin motivering i själva verket yrkat bifall till reservationen. Jacob Larsson sade, att han rädde motionären att komma tillbaka nästa år och begära en begränsning. Men jag vet då inte hur lagutskottet numera är beskaffat: förr i världen kunde man motionera hur vidsträckt som helst, och utskottet tillät sig göra de begränsningar, som utskottet fann lämpliga. Skall man nu behöva begära antingen själva saken eller någon begränsning av den? Nu föreligger i reservationen just den av Jacob Larsson begärda begränsningen, ty där står »huruvida och i vad mån» och jag har yrkat bifall till denna undersökning »huruvida och i vad mån». Däri ligger ju Jacob Larssons »begränsning».

Vad Klefbeck angår så medgav han ju, att så snart arkivförhållandena bliva bättre, inträder ett helt förändrat läge. Då frågar jag Klefbeck: Skola hela landets underdomstolar, som fått förbättrade arkiv, vänta och hålla på att sända in onödiga papper, tills den sista underrätten borta i Lappmarken eller Härjedalen också fått bra arkiv? Jag tillåter mig framhålla, att det är en förnuftig reform med Klefbecks utgångspunkt att låta de underrätter, där man fått dessa av Klefbeck påyrkade nya förhållanden, för sin del slippa ifrån insändandet av renovations- skyldigheten i någon mån bibehållas. Kungl. Maj:t får ge dispens just för sådana domstolar, där arkivförhållandena ha fått den fulländning, som Klefbeck talade om som en framtidsak. Det ligger också i reservanternas försiktiga kläm, att en så beskaffad lagstiftning kan övervägas.

Herr Lyberg: Den ärade motionären har såväl i sin förevarande motion som nu här under debatten gång på gång framhållit, att det icke kunnat påvisas, att man någonsin haft någon nytta av denna domboksrenovation. Jag ber då få säga, att för icke så många år sedan utsattes tingsarkivet i Dalar- nas största domsaga för en eldsvåda, som förstörde en mycket stor del av arkivhandlingarna. Hade icke då renovationshandlingar funnits tillgängliga, hade säkerligen den eldsvådan åvägabragt en alldeles oersättlig skada och sannolikt också i vissa fall rätt betydliga rättskränkningar. Jag har därmed besvarat herr Luterkorts fråga. Han har strukit under, att det avgörande för honom är icke frågan om handlingarnas vikt eller icke, utan det avgörande är, om erfarenheten visat någon nytta av att ha tillgång till dessa renovationshandlingar. Jag har framfört ett erfarenhetsrön och ber att få biträda utskottets hemställan.

Herr Luterkort: Ja, herr talman, det är alldeles omöjligt för mig att kunna acceptera herr Lybergs yttrande såsom innebärande svar på min fråga. Jag tycker till och med, att svaret är något försåtligt. Det torde vara herrarna bekant och det är även mig bekant, att det var Ovan-Siljans domsagas tingsställe i Orsa, som brann, och vad man hade olägenhet av var givetvis att fastighetsböcker, lagfarsprotokoll och inteckningsprotokoll brunno upp. Men herrarna böra märka, att jag sagt i min motion, att jag icke för närvarande vågar röra vid frågan om renovation av lagfarts- och inteckningsprotokoll. Herr Lyberg har icke svarat mig i fråga om vad det har för betydelse, att domboks- handlingar renoveras. Han visade inte på minsta sätt i sitt svar, att några värden från Orsa skulle ha gått förlorade, om inte domboksrenovationen varit.

Herr Lindhagen: Jag förstår icke, att alla herrarna kasta sig över herr Luterkort, men ingen bemöter mig! Antingen, herr talman, har jag talat så dåligt, att jag inte förtjänar något bemötande, eller så bra, att jag inte kan bemötas. Jag talar för rådhusrätten i Stockholm för närvarande, och jag be-

Ang.
upphälvande
av bestämmelserna om
domboks-
renovation.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av bestäm-
melserna om
domboks-
renovation.
(Forts.)

gär, att de rätter, som ha sina arkiv väl vårdade, få bli befriade från denna börda. Vidare har jag också begärt, att man skulle granska huruvida icke en del av dessa renovationer kunde överallt inskränkas, vilket ju är uppenbart, att de kunna. På dessa grunder har jag yrkat bifall till reservationen, och detta måtte vara ett riktigt yrkande, herr talman, eftersom ingen vågat opponera sig.

Herr Lyberg: Om jag inte missminner mig framhöll motionären i sin motion saken på så sätt: Kan man ens påvisa, att renovationen av småprotokollen har någon betydelse? Och vidare säger han: här är det inte fråga om handlingar av mer eller mindre vikt, utan om det överhuvud visat sig vara av värde att hava dem renoverade. Det är alldeles påtagligt, att t. ex. i en äganderättstvist, där det avgörande är frågan om huruvida hävd föreligger eller icke, det kan i framtiden vara av oerhört stor betydelse att ha tillgång till i målet åberopade handlingar m. m. Sålunda gäller vad jag sagt icke bara småprotokollen, utan också *vissa* av de mål eller ärenden i domboken, som skola renoveras enligt nu gällande bestämmelser.

Jag tycker för övrigt, att det hela från arbetsbesparingssynpunkt är en skräpfråga, och jag skall inte uppta tiden vidare.

Herr Åkerman: Herr vice talman! Herr Lindhagen klagade över, att ingen bemötte honom, och sade, att detta antingen berodde på, att han talade så illa, att ingen ville bemöta honom, eller också så bra, att ingen kunde gendriva honom. Jag kan säga herr Lindhagen, att intetdera av dessa alternativ föreligger. Men jag skall visst inte förneka, att det finns vissa tankvärda saker i herr Lindhagens anförande. Såvitt jag uppfattade honom rätt, är hans huvudsyfte, som han vill komma fram till genom en skrivelse, att Kungl. Maj:t skulle få något slags befogenhet att från renovationstvänet gallra ut — det skulle väl ske i administrativ ordning — de domstolar, vilkas arkiv vid den undersökning, som skulle sättas igång, befunnes vara i så gott skick, att man kunde våga ta risken att förvara vissa viktiga handlingar bara på ett enda ställe. Men då vill jag erinra herr Lindhagen om, att den viktigaste delen av renovationen, den som verkligen kostar både möda och pengar, gäller de så kallade småprotokollen, lagfartsprotokoll, inteckningar och så vidare, och då vill jag fråga: Är herr Lindhagen beredd att om denna undersökning, som skulle komma till stånd, visar, att vissa domstolar ha sina arkiv i gott stånd, befria dessa domstolar även från renovationen av småprotokollen, vilken ju då också vore meningslös, eftersom det inte är någon risk att dessa handlingar försvinna?

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, den siste talaren borde ju hålla sig till sitt eget ämne och svara på min fråga, i vad mån och i vilken omfattning det föreligger någon risk. Visserligen sade talaren, att jag uttalat tankvärda saker. Sålunda är mitt yrkande, såvitt det rör de handlingar, som motionen avser, enligt utskottets uttalande tankvärt, och på denna grund vidhåller jag detsamma.

Men den ärade talaren frågade mig om en sak, som inte föreligger, nämligen om jag skulle vara beredd att ta bort renovationen även av småprotokollen. Jag vill då verkligen säga, att för Stockholms rådhusrätts del är jag beredd att också göra det. Men det hindrar ju inte, att herrarna bifalla den sak, som är upptagen i reservationen. Vi för vår del ha brandfasta förvaringsrum, järndörrar, sprutor och brandkår. Jag tycker det är meningslöst att under århundreden belamra hovrätternas hyllor med härskaror av onödiga luntor.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Ang. upphävande av bestämmelserna om domboksrenovation.
(Forts.)

Herr *Luterkort* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande sammansatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående lönereglering för vissa professorer m. fl. ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Ang. lönereglering för vissa professorer m. fl.

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t, med åberopande av statsrådsprotokoll över socialärenden (punkt 44), över ecklesiastikärenden (punkterna 20 och 90) samt över jordbruksärenden (punkterna 7, 47, 50, 106 och 109), för riksdagen framlagt förslag angående lönereglering för befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, naturhistoriska riksmuseet, tekniska högskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, veterinärhögskolan, statens veterinärbakteriologiska anstalt, skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt.

Nämnda förslag innebar, bland annat, att vissa befattningshavare, vilka före 1925 års lönereglering för universiteten och karolinska institutet voro i avlöningshänseende likställda med universitetsprofessorer, icke skulle erhålla den löneställning, som riksdagen år 1925 beslutat i fråga om professorerna vid universiteten, utan skulle hänföras till lönegraden B 30 i avlöningsreglementet för statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila förvaltningen. Dessa befattningshavare voro: vid statens bakteriologiska laboratorium 1 föreståndare, vid statens rättskemiska laboratorium 1 föreståndare, vid naturhistoriska riksmuseet 8 professorer och avdelningsföreståndare, vid tekniska högskolan 34 professorer, vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet 6 avdelningsföreståndare, vid veterinärhögskolan 8 professorer, vid statens veterinärbakteriologiska anstalt 1 föreståndare, vid skogs-

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

högskolan 4 professorer och vid statens skogsförsöksanstalt 3 avdelningsföreståndare.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels följande till statsutskottet remitterade motioner, nämligen

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. Wohlin* m. fl. (nr 76) och den andra inom andra kammaren av herr *Th. af Ekenstam* m. fl. (nr 97), däri hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln punkt 32 gjorda framställning, måtte besluta, att intendenterna vid riksmuseet vid den nu förestående löneregleringen skulle i lönehänseende likställas med professorerna vid rikets universitet; samt

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hj. von Sydow* och *A. von Sneidern* (nr 43) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Nylander* m. fl. (nr 85), däri hemställts, att riksdagen täcktes besluta, bland annat, att, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition vad beträffar tekniska högskolans professorers uppförande i avlöningsklass B 30, dessa professorer i stället uppfördes i samma löneklass som professorerna vid rikets universitet och det karolinska mediko-kirurgiska institutet;

dels ock följande till jordbruksutskottet remitterade motioner, nämligen

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *G. Sederholm* m. fl. (nr 143) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Lindman* m. fl. (nr 134), däri hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att i löne- och pensionshänseende professorer och avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens skogsförsöksanstalt, skogshögskolan, veterinärhögskolan och veterinär-bakteriologiska anstalten såväl som lantbruksakademiens sekreterare måtte likställas med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet; samt

en inom första kammaren av herrar *A. Vennersten* och *A. von Sneidern* väckt motion (nr 92), däri föreslagits riksdagen att vid blivande beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lönereglering för veterinärhögskolan vidtagna ändringar i vad Kungl. Maj:t föreslagit, att högskolans professorer i löne- och pensionshänseende bleve likställda med professorerna vid rikets universitet och karolinska institutet.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Wohlins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I: 76 och II: 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 43 och II: 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i förut berörda del (I: 143 och II: 134), ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I: 92), besluta,

a) att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle, med undantag dock för de tillägsbestämmelser eller avvikelser från avlöningsreglementet, varom beslut kunde komma att fattas av 1926 års riksdag, äga tillämpning å följande befattningshavare:

föreståndare vid statens bakteriologiska laboratorium,

föreståndare vid statens rättskemiska laboratorium,

professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,

professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruks-

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

området,
professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan, och
avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt,

b) att i a) omnämnd befattningshavare skulle hänföras till avlöningsreglementets lönegrad B 30.

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

1) herrar *G. R. Sederholm* och *P. S. Hedlund* i Häste, vilka ansett, att utskottets yttrande under punkt 1 bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wohllins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I: 76 och II: 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 43 och II: 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i förutberörda del (I: 143 och II: 134) ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I: 92), besluta, att följande befattningshavare skola i löne- och pensionshänseende vara likställda med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet, nämligen:

professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,
professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet å jordbruks-

området,
professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan,
avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt, ävensom
lantbruksakademiens sekreterare;

2) herrar *O. U. B. Olsson* och *E. B. Andersson* i Fältenborg, vilka ansett, att utskottets motivering under punkt 1 bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits.

Herr Sederholm: När denna fråga först upptogs till behandling inom det sammansatta stats- och jordbruksutskottet, gjordes — icke minst från statsutskottshåll — den invändningen emot de yrkanden, som föreligga i ett flertal motioner, att riksdagen genom sitt beslut i föl hade bundit sig, så att man på denna grund nu vore förhindrad att biträda motionerna. Särskilt åberopades ett uttalande av statsutskottet, som av riksdagen lämnats utan erinran, däri utskottet uttalade, att detta förslag till lönereglering för universitetsprofessorerna icke finge tagas till intäkt för anspråk, som kunde från andra lärarkårers sida resas på lönereglering efter för universitetsprofessorerna ifrågasatta avlöningsgrunder.

Jag kan icke dela den uppfattningen, att detta uttalande utgör en inskränkning med avseende å riksdagens befogenhet eller möjlighet att ta ställning till denna fråga på det sätt, som vid saklig prövning kan finnas riktigast och lämpligast. Jag medger, att det innebär en inskränkning så till vida, som dessa professorer, vilkas lönereglering det nu är fråga om, icke på grund av sin förutvarande likställighet kunna utan vidare göra anspråk på fortsatt likställighet med universitetsprofessorerna, men detta avskär icke möjligheten och rättigheten för riksdagen att nu ingå i en prövning av huruvida dessa nu ifrågasatta professorer med mera praktisk syftning verkligen äro av den beskaf-

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

fenhet, att de på grund av det reala innehållet i den uppgift deras innehavare ha att fylla kunna och böra likställas med universitetsprofessorerna. Och det är inte blott en rättighet och möjlighet för riksdagen, utan jag vågar säga, det är dess plikt att nu, när frågan föreligger till prövning om dessa nya professorsers likställighet eller icke, göra denna prövning fullt saklig och obunden och icke låta detta uttalande från i fjol stå hindrande i vägen för att därvidlag handla efter vad man anser rätt och riktigt.

Jag ber då först att få förutskicka den förklaringen, att då det gäller att fastställa vilket lönebelopp, som är det riktiga för en sådan befattning, man praktiskt taget icke kan komma till en bestämd slutsats och säga att detta lönebelopp är det rätta och intet annat; utan valet av vilket lönebelopp man skall stanna för måste ske efter jämförelse med andra fastställda löner. Den enda lönegrupp, som i detta avseende står på en jämförlig grund och vars lön är fastställd, är universitetsprofessorernas. När man nu skall gå att pröva denna fråga, blir denna fastställda lönestandard för universitetsprofessorerna den likare, efter vilken man har att gå, och man har alltså här att pröva frågan på det sättet: Äro dessa nu till lönereglering föreslagna professorer jämförliga med den lönegrupp, som universitetsprofessorerna kommit i? Herr statsrådet och chefen för såväl jordbruks- som ecklesiastikdepartementen har ju kommit till den slutsatsen, efter åtminstone ett försök till en sådan saklig jämförelse, att de icke äro förtjänta av att komma i samma löneställning som universitetsprofessorerna. Jag kan inte dela den uppfattningen. Det är sant, att professorerna vid dessa praktiska högskolor och anstalter ofta innehavas av personer, som icke ha inom de hävdvunna akademiska formerna vunnit den högsta vetenskapliga kompetens, men därmed är icke uteslutet, att icke dessa personer ha på annat och kanske lika tidskrävande och i varje fall lika tillfyllestgörande och grundligt sätt meriterat sig för sina befattningar. Det är ju så inom de praktiska yrkena, att den utbildning, som måste sökas för en professorskompetens, icke på grund av organisationen av våra högskolor kan sökas under samma former, och därför menar jag, att ett underkännande av den meritering, som skett för dessa högskolor, eller dess placering i en lägre klass därför att den icke skett under de akademiska formerna är oriktigt. Man måste därvidlag gå in på en rent saklig prövning, huruvida de inom sina resp. ämnesområden verkligen besitta motsvarande kompetens, och jag vågar påstå, att vid många, kanske de flesta, av dessa befattningar så är fallet.

Vid våra högskolor, skogshögskolan, veterinärhögskolan och tekniska högskolan, ha ju dessa professorer att utbilda forskare var och en på sitt område på samma sätt och med samma krav på vetenskaplig kompetens som vid universiteten, och vad som därvidlag åstadkommes vittnar ju också om, att de härvid kunnat upprätthålla en mycket hög standard. Jag kan därför inte medge, att vid en jämförelse mellan universitetslärnarnas lönegrupp och den lönegrupp det är fråga om vid dessa högskolor man generellt taget har fog för att underkänna den undervisning, som de sistnämnda bibringa de personer, som skola utbildas till forskare och efterträdare till vederbörande lärare vid dessa högskolor och för övrigt föra den fria forskningen på hithörande områden framåt.

Det kan ju icke döljas, att den huvudsakliga verksamheten för lärarna vid dessa högskolor lika väl som vid universitetens medicinska, juridiska, teologiska och filosofiska fakulteter, i varje fall blir att utbilda ämbetsmän, och att nu så är fallet vid tekniska högskolan, skogshögskolan och veterinärinstitutet innebär därvid ingen skillnad. Det är möjligt, att kvantitativt ett större antal forskare åtminstone på vissa områden utbildas vid våra universitet i jämförelse med dessa fackhögskolor, men det är ju icke antalet, som bestämmer vilka krav som måste ställas på lärarna, utan vad de verkligen kunna bi-

bringa sina elever. Vad särskilt skogshögskolan beträffar framhölls vid dess tillkomst 1912 dels av statsrådet och dels, och icke minst, av de sakkunniga, som föreslagit inrättandet av denna anstalt, att det var synnerligen viktigt, att lärarna och ledarna vid skogshögskolan finge en hög kompetens och bereddes sådana förmåner, att man kunde påräkna, att de skulle stanna där och ägna sig åt detta lärarkall såsom sin livsuppgift. De 14 år, som gått av skogshögskolans verksamhet, bära otvetydigt vittne om, att de förhoppningar, som då ställdes på anstalten, icke blivit jävade. Vad skogshögskolan beträffar intaga dess ledare och forskare en ställning på sitt område, som icke behöver stå tillbaka för någon annan institution i vårt land i fråga om vetenskaplig forskning, och de ha också på det internationella området intagit en mycket bemärkt plats. Skogshögskolan besökes av personer från skilda länder, som vilja utbilda sig till forskare, och vi se, att skogshögskolans lärare och skogsförsöksanstaltens föreståndare kallats att planlägga och organisera motsvarande undervisningsväsen, även rent vetenskapligt, inom Amerikes förenta stater. Allt detta bär otvetydigt vittnesbörd om vilken hög vetenskaplig ståndpunkt skogshögskolan intar. Den har organiserat sig med docenturer på samma sätt som universiteten, och de vid skogshögskolan anställda docenterna liksom flera andra bära vittne om, vilken hög utbildning anstalten kan bibringa och vilka värdefulla resultat, som under detta arbete och denna utbildning framkommit.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Förtjänsten av detta arbete delar skogshögskolan i hög grad med skogsförsöksanstalten. Det är ett mycket intimt samarbete mellan dessa båda anstalter. Kvalifikationerna för anställning vid ansalterna kunna i fullt mått likställas, och deras verksamhet vilar på en ständig samverkan och växelverkan mellan dem. Att göra en skillnad mellan dessa anstalter ifråga om den ställning deras ledare skola intaga blir en fullständig orättvisa mot den, som sättes lägre. Jag vet att ett sådant yrkande framställts i andra kamraren, men jag kan icke finna, att ett sådant särskiljande är riktigt eller ens försvarligt. Men skogsförsöksanstalten har en, om jag får säga, ännu viktigare uppgift att fylla än skogshögskolan. Den har organisationen av hela försöksväsendet på skogsskötselns område om hand.

Det finnes väl ingen viktigare uppgift för hela vårt folk under denna generation än att bevara och utveckla våra skogars produktionskraft, ordna så med avseende på våra skogars skötsel, att de bliva en verklig tillgång icke blott för denna generation, utan även för kommande. Vid det arbete, som i detta hänseende kan och skall göras, måste det vara en samverkan mellan vetenskapsmännen och näringsens egna män. Men om man därvidlag skall komma fram till ett gott resultat, är det först och främst angeläget att arbetet på skogshandteringsområde anknytes till forskningsarbetet, och att till detta senare arbete knyts de skickligaste, kunskapsrikaste, de för denna uppgift mest framsynta och dugligaste, och att deras arbete icke blir ordnat på ett sådant sätt som om de vore fästade därvid endast för en kort tid, utan så, att de stanna vid sina tjänster och däri finna sin livsuppgift. Det är därför nödvändigt att icke sätta de personer, som leda dessa arbeten, i en lägre löneklass än universitetslärarnas. Jag vill påstå, att det forskningsarbete, som kräves av de vid försöksanstalten för jordbruket och skogshögskolan anställda personer är i avseende å de krav, som från vetenskaplig synpunkt kunna ställas därpå, ingalunda underlägset det universitetsmässiga, och jag hävdar bestämt, att det oftare är svårare att fylla dessa krav, därför att de uppgifter, som här ställas på vetenskapsmännen, dem få de icke själva fritt välja, utan de ställas inför dem såsom de praktiska näringarna och de rådande förhållandena själva framlägga dem.

Vad jag sagt om skogsförsöksanstalten gäller i lika hög grad eller i ännu större utsträckning centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ledarna på de olika avdelningarna hava här en likartad uppgift, och under de år anstalten varit i verksamhet, har denna medfört för vårt jordbruk betydande framsteg, och många iakttagelser och forskningsresultat, som där framkommit, ha varit av oskattbart värde för vårt jordbruks ekonomi. Det måste för denna näring liksom för skogshanteringen vara av allra största värde att även vid dessa anstalter kunna knyta framstående vetenskapliga krafter och att de vid dem bevaras. Innan den långa segslitna frågan om en jordbrukshögskola här i landet blir löst, har ifrågavarande centralanstalt varit den ledande på det vetenskapliga forskningsområdet i vad som rör jordbruket. Den har där en uppgift att fylla, likartad med den som skogsförsöksanstalten för närvarande delar med skogshögskolan. Således, ett ytterligare skäl att i detta fall uppehålla dess vetenskapliga standard. Utskottet säger i sitt utlåtande, att det icke vill underskatta vikten och betydelsen för landet som befattningshavarna vid dessa institutioner äga och alltjämt böra äga — men jag undrar om man icke får säga att detta mer är ett vackert talesätt. Man säger sig icke vilja underskatta betydelsen av dessa institutioner, och man hävdar att de äga och fortfarande böra äga en särskilt stor betydelse, men man vill icke giva dem den ställning, som enligt min och mångas uppfattning ändå är en nödvändig förutsättning för att hålla dessa anstalter uppe i den ställning, som är nödvändig för att de må kunna fylla sina uppgifter. Ledarna för dem komma antagligen, ja, jag kan säga säkerligen, inom en icke alltför långt avlägsen framtid att avgå, och i mån som detta sker, komma dessa platser antagligen att i stor utsträckning besättas med andra klassens forskare. De mera framstående komma att söka sig till universiteten, och om de på grund av överfyllnaden på hithörande område av kompetenta personer i förväntan på en universitetsprofessur söka sig till en anstalt eller högskola av nu ifrågavarande slag, kommer detta antagligen att medföra, att de betrakta sin anställning vid dessa anstalter såsom ett övergångsskede för att sedan komma till den högre avlönade och kanske också just därför högre ansedda universitetsprofessuren. Det är icke möjligt, att man i längden med den lägre avlöningen skall kunna upprätthålla samma standard för befattningarna vid dessa anstalter som vid universiteten. För övrigt, och det ligger väl rätt nära till hands, komma vederbörande icke att betrakta anställningen vid dessa anstalter såsom en slutlig ställning i livet, en livsuppgift, utan som en övergångsplats, och då blir det icke samma intresse eller samma energi i arbetet; de komma lätt nog att övervägande inrikta sig på att meritera sig för sin kommande anställning vid universiteten.

Jag vill icke här ingå på de övriga institutioner, som äro ifrågasatta: tekniska högskolan, veterinärhögskolan, riksmusei intendenten o. s. v., emedan jag vet, att motionärerna därvidlag komma att tala för dem. Jag vill blott säga, att för mig är det klart, att det finnes goda skäl för att icke någon skillnad göres mellan dessa olika institutioner.

Här har talats om de konsekvenser som det skulle medföra, om man följde reservationen. Jag vet icke, att det skulle behöva innebära några mera vittgående konsekvenser, än att de som förut varit likställda med professorerna vid universiteten skulle fortfarande få bli det, och att således i varje fall ett bifall till reservationen icke skulle tagas till intäkt för att andra professorer utan vidare saklig prövning skulle kunna göra anspråk på sådan likställighet.

Här har även talats — både av utskottet, av departementscheferna och i övrigt — om den långa utbildningstid som krävdes vid universiteten. Jag vill därvid såsom utbildningstid icke räkna mer än som behövs för att uppnå nödig professorskompetens. Om på grund av överfyllnad på banan för professur kompetenta personer få vänta över, är detta icke något som i och för sig kräves för universitetsprofessuren, utan är beroende på andra förhållanden. Vi ha

däremot en annan faktor att taga med i räkningen, och det är konkurrensen om de förstklassiga krafterna på dessa områden, som man möter från de praktiska näringarna. T. ex. en professur i skogsteknologi vid skogshögskolan måste ju besättas med en person, som besitter de framstående kunskaper, som äro bestämmande, när en duglig skogschef eller sågverksdisponent skall utses. Lönen och ställningen måste avpassas, så att man till sådana lärostolar kan få personer, som verkligen vilja föredraga en sådan ställning. Även från den synpunkten är det av vikt att bestämma sådana löner, som bereda åtminstone utsikt att få verkligt förstklassiga krafter till dessa lärostolar. Jag har redan förut sagt, att jag anser, att ett motsatt förfarande, att denna deklassering kan vara ödesdiger, och jag kan icke annat än vidhålla detta påstående. Jag tror, att det skulle bliva ödesdigert för de forskningsinstitut, där sådant skulle förekomma. Men det är endast en sekundär sida av saken. Det primära, det tyngst vägande är i alla fall att de för vårt land så oerhört viktiga näringar, som dessa professurer avse att stödja och utveckla, dessa näringar komma att lida genom att icke de bästa krafter kunna tillföras och kvarhållas såsom ledare för de olika institutionerna. Jag tror därför, att om riksdagen nu skulle gå att fatta ett beslut i överensstämmelse med utskottets förslag, komme det att leda till för vårt näringsliv synnerligen menliga följder. Det är ändå på uppehållandet av våra näringar, vår kultur, våra universitet och överhuvud taget den bildning och levnadsstandard, som utmärker vårt nuvarande samhälle, vi i huvudsak äro beroende. De utgöra det ekonomiska underlaget för vårt välbstånd, och detta bottnar i sin ordning i att våra näringar verkligen kunna bestå i konkurrensen med andra länder och att de både för den nuvarande generationen och för kommande generationer kunna medföra den utveckling och det välbstånd, som är förutsättningen för bibehållandet av vår kulturstandard.

Från den synpunkten ber jag att få framhålla, att en deklassering av dessa professurer kan bliva av en ödesdiger betydelse. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till min reservation, men jag ber att till detta yrkande få göra ett tillägg, beroende på en inadvertens vid reservationens avfattande. Reservationen omfattar samtliga de professurer eller föreståndarebefattningar, som äro föremål för en lönereglering, utom två, för vilka motioner icke föreligga, nämligen föreståndaren vid statens bakteriologiska laboratorium och föreståndaren vid statens rättskemiska laboratorium. Med avseende på dessa föreligger icke någon motion om att de skulle likställas med universitetsprofessorerna. De ingå icke heller i reservationen, men för att reservationen skall fylla samma rum som första punkten av utskottets utlåtande, ber jag att få göra följande tillägg till yrkandet i min reservation: samt att beträffande föreståndaren vid statens bakteriologiska laboratorium och föreståndaren vid statens rättskemiska laboratorium bifalla vad utskottet föreslagit. Jag skulle givetvis även med avseende å dessa i sak önska likställighet, men då någon motion därom icke föreligger, saknar jag möjlighet att framställa sådant yrkande.

Jag ber i stället att få framställa nyssnämnda tilläggsyrkande till reservationen, till vilken jag i övrigt yrkar bifall.

Herr von Sydow: De svenska statsmakterna ha hittills i stort sett gjort sig förtjänta av den vackra beteckningen vetenskapens gynnare och vänner, en beteckning, som är vedertagen i de akademiska festprogrammen. Både regering och riksdag ha visat frikostighet, när det gällt tillmätande av anslag för vetenskapliga ändamål, större frikostighet, än när det gällt anslag för andra ändamål, även sådana, som i och för sig själva varit nödiga. Inom riksdagen har, såvitt jag förstår, detta gällt alla partier, även det parti, som för när-

Ang.
lönerreglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)*

varande är i besittning av regeringsmakten. Men det vill synas, som om i det ärende, som nu är under behandling, från regeringens sida gjorts ett avsteg från denna vackra maxim, och detta avsteg har vunnit gillande av utskottets majoritet. Jag tror emellertid, att avsteget kännes mycket beklämande för den vetenskapliga och tekniska odlingens vänner här i landet.

Nu har jag väckt en motion i frågan. Denna motion tar hänsyn till den tekniska högskolan. Jag har inskränkt mig till den tekniska högskolan, icke därför att jag icke trott, att det finnes även andra naturvetenskapliga högskolor och institutioner, för vilka ett bifall till den kungl. propositionen vore ytterst beklagligt, men jag har gjort det därför att jag genom min verksamhet kommit mera att förstå och uppskatta den utomordentliga vikten av att just den tekniska högskolans verksamhet hålles uppe på det höga plan, där den för närvarande står. Det är i själva verket nödvändigt, såväl för den andliga som för den materiella kulturen, att här icke sker någon tillbakagång. Om jag får tala något om industrien, vill jag säga, att herrarna ju veta i vilken ytterst bekymmersam ställning den svenska industrien befinner sig. Jag vill inte tala om de tillfälliga anledningarna därtill, om dumping, om valutasvårigheter och sådant, hur förkrossande dessa svårigheter än kunna vara. Men även ifall vi se på de normala förhållandena, måste man förstå, att det är utomordentligt svårt för industrien i ett litet land som Sverige att kunna upptaga tävlan med industrien i de stora länderna, där man kan inrikta sig på massproduktion och specialisering och standardisering och därigenom bringa ner kostnaderna för produktionen på ett helt annat sätt än som är möjligt här.

Vad har man då att göra i ett land som Sverige för att motverka detta? Såvitt jag kan se, måste man sträva efter att man håller uppe den tekniska insikten, den tekniska forskarandan på allra högsta möjliga nivå. Därigenom kan man få en viss motvikt, och jag vill säga, att det har också lyckats här i landet. Vi ha här i landet på grund av svensk uppfinningsförmåga och svensk teknik fått till stånd industrier, som äro världsindustrier och som kunna tävla med de stora ländernas industrier i detta avseende. Jag behöver bara erinra om separators- och kullagerindustrierna samt de elektriska industrierna. Men hur ha vi fått fram detta? Jo, det ha vi fått i stort sett, därför att statsmakterna förstått den utomordentliga betydelsen av att driva fram den tekniska forskningen och hålla den tekniska undervisningen uppe. Redan för omkring ett århundrade sedan inrättades i Sverige den tekniska högskolan, och jag tror, att värdet av denna åtgärd för hela det svenska näringslivet icke kan överskattas. Om vi jämföra förhållandena i detta avseende i vårt land med förhållandena till exempel i vårt grannland Norge, märka vi, att där icke finnes, åtminstone inte tillnärmelsevis i sådan grad som hos oss, en dylik på inhemsk uppfinnare- och ingenjörsduglighet grundad världsindustri.* Detta beror icke därpå att det norska folket är oss underlägset i arbetsamhet, energi och intelligens. Det beror på att vi för 100 år sedan här i landet för främjande av den tekniska forskningen och uppfinningsförmågan inrättat en teknisk högskola, under det att man i Norge först för ett eller annat decennium sedan inrättat en motsvarande institution.

Nu vill man deklassera vår tekniska högskola. Jag tror, att man därmed handlar mycket oklokt och mycket orättvist mot professorerna vid högskolan, och jag får säga, att de skäl som anförts för denna deklassering äro för mig mycket litet övertygande. I fråga om det uttalande, som gjordes vid förra årets riksdag, att den då beslutade höjningen av universitetsprofessorernas löner icke finge tagas till intäkt för en motsvarande förhöjning av lönen åt professorerna vid de naturvetenskapliga högskolorna och institutionerna, kan jag åberopa vad herr Sederholm yttrat, ty det står även för mig alldeles klart, att detta uttalande innebar, att i och med själva löneförhöjningen åt universitetsprofessorer-

na var icke avgjort, att en konsekvens därav skulle bli, att de övriga professorerna skulle få samma förmån. Men det var icke heller avgjort, att de ej skulle få det. Detta måste bero på en prövning, som måste komma, och det hade också varit önskligt, om det skett en noggrannare prövning i detta avseende. Det har också varit ifrågasatt och uttalats en önskan därom från riksdagens sida, men någon sådan prövning har icke ägt rum.

Vad sedermera beträffar det yttrande, som återfinnes i statsrådsprotokollet, att det vetenskapliga arbetet vid dessa högskolor icke skulle vara jämförligt med arbetet vid universiteten, så är jag för min enskilda del fullkomligt förvissad om att detta icke är riktigt, såvitt tekniska högskolan angår. Det kan möjligen ha varit riktigt i någon mån för några år sedan, då arbetet vid tekniska högskolan var i väsentlig mån inskränkt till vissa kurser, där eleverna måste gå och på vilka det fordrades, att de följde med, men där deras självverksamhet var tämligen inskränkt. Numera fordras emellertid ett självständigt arbete av dessa elever i lika hög grad som av studenterna vid universitetet.

Om herrarna studerat min och herr von Sneiders motion, ha ni funnit, att vid den är fogad som bilaga en förteckning över de arbeten, som under ett år blivit utgivna av lärare och elever vid tekniska högskolan, och jag tror, att den, som vill läsa igenom denna förteckning, skall bli imponerad över det mått av vetenskapligt arbete, som han sålunda finner där utfört.

Man har också sagt, att vid dessa högskolor icke utbildas lärare och forskare i samma grad som vid universitetet. Detta stämmer emellertid icke vad tekniska högskolan beträffar. Där utbildas nämligen först och främst de, som skola bli lärare vid tekniska högskolan, och vidare utbildas där en hel del unga och lovande ingenjörer, som skola fortsätta forskningsarbetet i sin vetenskap.

Jag vill också understryka vad herr Sederholm yttrade beträffande konkurrensen med industrien i fråga om dessa lärarplatser. Det är alldeles givet, att industrien, på grund av den möjlighet den, i motsats till statsmakten, har att differentiera lönerna efter individens förmåga, kan betala en helt annan lön till en mycket framstående ingenjör och teknisk forskare än vad staten kan ge en professor vid tekniska högskolan. Det blir alltså en sugning åt industrien av de mest framstående av dessa forskare. Nu är det lyckligtvis så, att det finnes personer så varmt fästade vid vetenskapen, att de hellre ägna sig åt den, även om de skulle förtjäna mera, ifall de ägnade sig åt industrien. Men detta sker naturligtvis endast under förutsättning, att staten visar sig värdesätta och uppskatta deras vetenskapliga värv. Ty blir det så, att dessa forskare sättas i underklass, deklasseras i förhållande till sina kolleger, ja, då är det alldeles naturligt, att de gripas av missmod och gå över till industrien. Jag vill säga er, mina herrar, att jag är alldeles övertygad om att ifall detta förslag går igenom, kommer att ske så.

Man har också anfört sparsamhetsskäl till stöd för ifrågavarande förslag. Sparsamhet är ju mycket bra, och den är för närvarande i synnerligen hög grad påkallad. Men en klok man, som vill spara, sparar inte på det sättet, att han säger nej till alla utgifter. Han försöker klassificera utgifterna, försöker se vilka som äro nödiga och nyttiga och se vilka som äro onödiga och överflödiga. Och det är de senare han stryker men icke de förra. Han söker skilja mellan produktiva och improduktiva utgifter. De improduktiva stryker han, men han behåller de produktiva. Vad som ges ut för en teknisk forskning och odling här i landet och för att hålla kvar den tekniska högskolan uppe på den höga nivå, där den nu står, detta är i själva verket produktiva utgifter. Det är utgifter, som komma åter, om inte så snart, med ränta och ränta på ränta.

Utskottet har också, som herrarna finna, varit något vacklande i sitt utta-

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

lande. Utskottet medgiver, att det finnes vissa av dessa professorer vid de naturvetenskapliga högskolorna och institutionerna, som, med allt fog, kunna jämföras med universitetsprofessorerna, men i alla fall tycker utskottet, att alla skola placeras i en lägre klass. Ja, men är icke detta i hög grad orättvist mot dem, som äro jämförliga med universitetsprofessorerna? Jag kan inte förstå något annat. Det hade varit bättre, synes det mig, att utskottet då i stället med begagnande av den motiveringen, att somliga ha befogade anspråk på att jämföras med universitetsprofessorerna, medan andra icke synas kunna komma med sådana anspråk, förordat uppskov med hela frågan för att man skulle utreda vilka som skulle få samma ställning som universitetsprofessorerna och vilka som icke borde ha det. Som det nu är, begår man en orättvisa mot en del av ifrågavarande professorer och detta framgår i utskottets eget uttalande.

Ja, herr talman, jag måste framställa ett yrkande, och det är givet, att jag skulle vilja framställa yrkande om bifall till min motion. Men jag vill inte göra detta enbart, ty jag känner på mig, att jag då beginge en orättvisa mot en del andra av dessa professorer, som äro jämförliga med professorerna vid tekniska högskolan. Jag ber därför att få ansluta mig till herr Sederholms yrkande.

Herr Bergqvist: Herr talman, mina herrar! Det har inte varit någon lätt sak att taga ställning till den nu föreliggande lönefrågan. Å ena sidan måste man ju medgiva, att de professorer det här är fråga om i många fall till sin vetenskapliga utbildning kunna jämföras med universitetsprofessorer. Å andra sidan är nu här i propositionen framlagt ett lönesystem, sådant, att om man bryter det på någon punkt, detta drar med sig en hel rad av konsekvenser, och detta har för utskottets majoritet, kan jag säga, varit avgörande så gott som vid ställningstagandet till frågan.

Jag skall emellertid gå något litet in på vad som här är sagt.

Herr Sederholm har särskilt framhållit vikten av att man ser denna fråga fullt sakligt och icke låter på något sätt binda sig av de uttalanden, som riksdagen förra året gjorde. Emellertid får man väl antaga, att när riksdagen gjorde dessa uttalanden, den också sökte att se frågan sakligt och icke uttalade sig, förrän den hade, åtminstone i den mån det var möjligt, underkastat frågan en saklig prövning. Jag vill då erinra om att förra årets riksdag satte universitetsprofessorerna i en klass för sig. Riksdagen yttrade: »Med hänsyn till befodringsförhållandena och kompetensvillkoren samt till tjänstgöringen och framför allt till det vetenskapliga arbetet, som företrädesvis känneteckna universitetsprofessorns gärning, intaga universitetens lärare en särställning, som näppeligen torde hava sin motsvarighet på andra områden.» Sålunda uttalade riksdagen tydligt och klart, att den ansåg, att universiteten jämte karolinska institutet intogo en alldeles särskild ställning, och det var på grund av denna sin uppfattning som riksdagen övervann sin tvekan att gå in för ett särskilt lönesystem för dessa lärare. Riksdagen förutsåg, att det kunde medföra konsekvenser och anspråk från andra lärargrupper och grupper av professorer att bli likställda, men då tillade riksdagen, att den ville samtidigt med styrka betona, att ett bifall till detta förslag ej finge tagas till intäkt för anspråk, som kunde från andra lärarkårers sida resas i fråga om lönereglering efter de för universitetsprofessorerna ifrågasatta avlöningsgrunderna.

Vad som låg till grund för denna riksdagens ståndpunkt var naturligtvis först och främst hänsynen till den långa utbildningstid, som kräves för kompetens till ett professorsämbete vid universitet. Vidare var det också arten och omfattningen av universitetsprofessorns arbete. Han har nämligen icke blott att utbilda ämbetsmän utan även att utbilda vetenskapsmän och forskare. De elever, som gå ut från universiteten, äro ju i många fall själva

vetenskapsmän och de ha måst handledas betydligt djupare än vad som kan komma i fråga vid någon fackhögskola. Därför ansåg riksdagen, och man kan ju säga, att så skedde med rätta, att universiteten intaga en alldeles särskild ställning.

Nu är det emellertid så, att de professorer, som det här är fråga om, hittills i lönehänseende varit likställda med universitetsprofessorerna, och därför har man nu också i debatten flerfaldiga gånger använt ordet »deklassera». Det skulle sålunda ske en deklassering av dessa professorer, därför att de i lönehänseende icke fortfarande ställas lika med universitetsprofessorerna. Man torde dock icke få lägga den synpunkten på saken. Att riksdagen i följ satte universiteten i en särskild klass för sig, innebär icke en deklassering av de andra, därför att de icke få följa med upp i samma klass. Löneregleringskommittén har själv sagt, att universiteten och karolinska institutet äro de mest betydelsefulla härdarna för landets vetenskapliga odling, och kommittén tillade, att »mellan universiteten och flertalet fackhögskolor ej någon fullständig jämbördighet rådde». Då emellertid löneregleringskommittén placerade dessa professorer i lönegraden B 30 gav den dem därmed en god ställning, och det är just denna löneställning som Kungl. Maj:t nu föreslagit och som det sammansatta utskottet har förordat. Denna löneställning är ju ingalunda dålig.

Det har här framhållits, att om man skulle gå på utskottets förslag, detta skulle innebära de största vådor för Sveriges industri och näringsliv. Jag undrar, om inte detta är att alldeles för mycket överdriva saken. Vore det verkligen så, att Sveriges näringsliv och industri vore beroende av om dessa professorer sattes i B 30 eller jämställdes med universitetsprofessorerna, måste man givetvis taga steget fullt ut och låta dem få samma avlöning som professorerna vid universiteten, men jag kan för min del inte tänka mig, att en sådan risk på något sätt kan föreligga. Jag är alldeles viss om att våra högskolor och vetenskapliga institutioner skola komma att få mycket duktigt folk även med den lönestandard, som det nu är ifrågasatt att erbjuda.

Jag vill återkomma till vad jag nämnde från början om att det var lönetekniska hänsyn som i utskottet också spelade en stor roll. Om man nu skulle flytta upp vissa professorer av de här ifrågavarande till jämbördighet i lönehänseende med universitetsprofessorerna, vilka skulle man då utvälja? Skall man taga med alla, eller skall man taga med några vissa? Somliga säga, att de övriga må vara, men intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet böra flyttas upp. Andra säga: »Tekniska högskolans professorer böra komma framför andra.» Andra återigen säga, att avdelningsföreståndarna vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet böra komma i fråga. Andra framhålla att professorerna vid skogshögskolan böra flyttas upp o. s. v. Nå, antag, att man nu går med på att alla dessa flyttas upp. Vad blir då följden? Jo, då komma de övriga lärarna vid dessa institutioner, där vi ha laboratorer, överassistenter, lektorer, som i lönehänseende intaga ett visst avstånd från professorerna. Flyttar man på professorerna, måste hela denna rad flyttas efter undan för undan. Och inte nog med det, utan då komma andra anstalter, där professorer finnas, såsom farmaceutiska institutet, Chalmers tekniska institut, lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp, med sina krav. Är det så, att man flyttar upp de här ifrågavarande professorerna, kan man väl inte honnettemang låta dessa andra professorer stå kvar i B 28, utan då skulle även dessa flyttas upp efter. Och sedan komma deras laboratorer etc. att i sin ordning flyttas efter; det hela hänger samman som en härva, så att man inte gärna kan rubba en sak, utan att det drar med sig sådana konsekvenser, att man icke vet var det slutar.

Då sålunda ett lönesystem på detta sätt föreligger, är det synnerligen svårt

Ang.
lönereglering
för vissa professorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

att kunna rubba detta på en punkt, utan att man därmed råkar in, som jag i utskottet sade, i en labyrinth, ur vilken man knappast kan taga sig ut.

Jag säger ännu en gång, att det varit svårt att taga ställning till denna fråga, och det kan ju hända, att det i viss mån sker en orättvisa mot vissa av de här ifrågavarande professorerna, men såsom ärendet föreligger, kan jag inte finna annat än att utskottet här måst komma till det resultat, vartill dess majoritet har kommit, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmgren: Herr talman! När man läser det sammansatta utskottets utlåtande, finner man, att det varit en ganska stor tvekan, hur utskottet skulle ställa sig i föreliggande fråga. Ett av de viktigaste hindren för utskottet att ansluta sig till de motioner, som äro väckta i detta ärende, tycks ha varit, att man har ansett det omöjligt att överblicka konsekvenserna av ett beslut i denna riktning, och vi ha nu av herr Bergqvists anförande fått höra, att denna synpunkt i själva verket har varit den väsentligen avgörande för utskottet. När man ser på den mängd av olikartade befattningar, som här finnas sammanförda och för vilka begäres likställighet i lönehänseende med universitetsprofessorerna, kan man icke heller annat än tycka, att det ligger något riktigt i denna utskottets synpunkt. Men det förefaller mig, som om man inom denna stora grupp skulle kunna skilja ut en mindre grupp, i fråga om vilken denna betänklighet ej längre skulle göra sig gällande, och då menar jag högskolorna: den tekniska högskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan. Jag tror, att detta skulle klart framträda, ifall vi här i Stockholm hade något universitet, ty enligt min mening skulle i så fall dessa högskolor tillhöra universitetet, och deras professorer skulle vara universitetsprofessorer. I herrar von Sydows och von Sneiderns motion lämnas exempel på, att så är förhållandet, särskilt i de anglosaxiska länderna, och det är nog så även på andra håll.

Det har i fråga om dessa anstalter anförts, att de icke skulle ur vetenskaplig synpunkt i fråga om arbetet vara likvärdiga med universiteten. Den frågan vill jag icke ingå på och kan icke uttala mig om, men jag anser icke, att den är något avgörande i denna sak, och jag kan därför icke heller för min del finna, att den tankegång, som tagit sig uttryck i herrar Oscar Olssons och Anderssons i Fältenborg reservation kan vara riktig, nämligen att riksdagen skulle avvakta den tidpunkt, då dessa anstalter blivit ur vetenskaplig synpunkt jämställda med de andra, och att deras professorer i löneavseende då skulle jämställas med universitetens. Jag kan icke finna det vara en riktig tankegång, att riksdagen skulle ställa sig så uteslutande avvaktande i en sådan sak som denna, utan jag måste finna, att det är en viktig uppgift för riksdagen att själv söka befrämja dessa anstalters höjande i vetenskapligt hänseende till jämbördighet med universiteten, i den mån detta icke redan är fallet. Den vetenskapliga kulturen är ju av ofantlig betydelse för vårt land och, såsom herr Sederholm nyss påpekade, är det vid våra universitet och högskolor, som de intellektuella vapen smidas, som äro en av vårt lands viktigaste tillgångar i konkurrensen med andra nationer. Det kan icke förnekas, att ett jämställande av de nämnda högskolornas professorer med universitetsprofessorerna i lönehänseende skulle vara en åtgärd ägnad att höja högskolorna i vetenskapligt avseende.

Det är beklagligt, att denna lönefråga kommit i det läge, där den nu ligger. Emellertid skulle jag tro, såsom jag nyss sade, att det till icke ringa del beror på, att vi icke ha något Stockholms universitet, och skulle denna sak därför i sin mån kunna väcka uppmärksamheten på vikten för hela vårt lands vetenskapliga kultur av att vi få ett Stockholms universitet, tror jag, att den i alla fall gjort någon nytta.

I anledning av vad jag nu sagt, skall jag för min del anhålla att få yrka, att professorerna vid tekniska högskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan i löne- och pensionshänseende likställas med professorerna vid rikets universitet.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.

(Forts.)

Herr Wohlin: Herr talman! Det är visserligen sant, att fjolårets riksdag vid sitt beslut angående universitetsprofessorernas lönereglering starkt understök, att detta beslut icke finge tagas till intäkt för anspråk på liknande löneställning från andra professorsgruppers sida, som kunde ifrågakomma. Men även enligt min mening, liksom enligt herrar Sederholms och von Sydows, kan detta uttalande dock ej rimligen så tolkas, som skulle riksdagen därmed ha avsett, att andra grupper ovillkorligen skulle vara utestängda från den lönereglering, som gavs universitetsprofessorerna. Fastmera måste ju i uttalandet inläggas den meningen, att om det efter noggrann omprövning i varje särskilt fall skulle finnas, att en viss grupp av andra professorer med avseende å de omständigheter, som här komma i betraktande, intoge en med universitetsprofessorerna jämförad ställning, denna grupp skulle kunna i lönehänseende likställas med universitetsprofessorerna. Riksdagen avsåg att skapa ett prejudikat, som icke skulle kunna tagas till intäkt för allehanda olika anspråk, men om man efter undersökning i visst fall finner, att förutsättningarna för likställighet äro för handen, så är det ju ingen prejudice, och i så fall kan riksdagen med obundna händer pröva de olika frågor, som nu äro före.

Må det tillåtas mig säga några ord angående en liten grupp av professorer, som jag jämte andra ledamöter av kammaren i en särskild motion har vidrört. Det gäller professorerna och intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet. I själva verket är det så, att knappast någon annan grupp av professorer bland de här omhandlade står så nära universitetsprofessorerna i fråga om alla de förhållanden, som inverka på bedömandet av deras löneställning, och det är att beklaga, att det sammansatta utskottet under sin forcerade behandling av frågan icke tillräckligt uppmärksammat just denna professorsgrupps speciella förhållanden. Intendenterna och professorerna vid riksmuseet äro beträffande sina befodringsförhållanden praktiskt taget fullt likställda med universitetsprofessorerna. De rekryteras i regel ur universitetsdocenternas led och deras befodrning sker efter samma grunder som befodrning till universitetsprofessor. Vetenskapsakademiens ifrågakommande klass, som inrymmer den samlade förnämsta sakkunskapen på vederbörande forskningsområde, fungerar som sektion eller fakultet, och därtill kommer ytterligare, att på senare år utlåtanden jämväl brukat inhämtas från särskilt utsedda sakkunniga. Denna befodringsordning är givetvis av sådan karaktär, att den fullt motsvarar den, som är gällande vid statsuniversiteten. Beträffande intendenternas utbildningsförhållanden kan man säga, att deras förberedelsestid, innan de nå denna sin ställning, i genomsnitt är fullt ut lika lång som universitetsprofessorernas, vilket en närmare granskning av förhållandena bestyrker. Det framgår än vidare, att åtskilliga av dem ha stått på första förslagsrummet till universitetsprofessur, ja, att universitetsprofessor övergått till professor och intendent vid riksmuseet. Det råder knappast med avseende å någon annan professorsgrupp, som här är under behandling, ett så nära samband med universiteten, som fallet är beträffande professorerna och intendenterna vid riksmuseet.

Vad därefter angår den viktigaste frågan, nämligen dessa professorers vetenskapliga gärning, kan man utan minsta tvekan instämma i departementschefens eget uttalande, att skulle man endast fästa avseende vid den vetenskapliga kompetensen, torde näppeligen någon anledning förfinnas att frångå den förutvarande likställigheten i berörda avseende. Departementschefen har sålunda själv beträffande den vetenskapliga halten av dessa professorers

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

arbete sagt ifrån att de i detta avseende intaga en ställning, fullt jämförbar med universitetsprofessorernas. Att så är fallet bestyrkes ytterligare, då man får närmare höra, vilket arbete i vetenskapligt avseende som dessa intendent-er utfört och utföra. Enligt en till mig lämnad sammanställning ha under de senaste 20 åren vid naturhistoriska riksmuseet utarbetats 568 vetenskapliga avhandlingar av riksmuseets egna tjänstemän, 239 sådana avhandlingar av studerande vid universitet eller Stockholms högskola eller andra medarbetare, som arbetat vid museet, samt 392 vetenskapliga avhandlingar av utomstående specialister, som likaledes arbetat under intendenternas ledning. Detta gör under dessa 20 år sammanlagt omkring 1,200 vetenskapliga avhandlingar. Jag får ytterligare erinra om att de svenska vetenskapliga forskningsresande, vilkas resor ju ha så stor betydelse också bidra till vårt lands internationella anseende, i väsentlig mån låtit sina materialsamlingar och iakttagelser bearbetas av professorerna vid riksmuseet eller deras medhjälpare. Man kan i själva verket säga, att vetenskapsakademien, varunder riksmuseet lyder, utgör en centralhärd för det naturvetenskapliga livet här i landet, sammansatt som vetenskapsakademien är av de förnämsta vetenskapsmännen på dessa olika områden inom riket. Vid sådant förhållande lär ingen kunna bestrida, att icke synnerligen starka skäl föreligga för dessa professorers jämställdhet i lönehänseende med universitetsprofessorerna.

Nu har departementschefen för att finna en motivering till sitt förslag av annan natur huvudsakligen betonat, att de tjänsteåligganden, som karakterisera dessa befattningar, starkt markera deras egenskap av museitjänster, och vidare att universitetsprofessorernas »ansvarsfulla och i många fall tyngande undervisnings- och examinationsbörda» icke åligger professorerna vid riksmuseet. Vad angår den museitekniska tjänstgöringen, torde man nog på grund av riksmuseets utflyttning till Frescati ha fått en något felaktig föreställning om proportionen mellan denna tjänstgöring å ena sidan och intendenternas vetenskapliga forskningsarbete å den andra, ty denna proportion är under normala förhållanden helt annorlunda och medger intendenterna en långt större tid för vetenskaplig forskning än som varit fallet under dessa övergångsår, när riksmuseet flyttats. Det är visserligen sant, att dessa professorer icke ha någon undervisnings- och examinationsbörda. Men de ha likväl under sin handledning haft en rad studerande vid universiteten och Stockholms högskola och de ha handlett dessa fram till licentiatexamina och doktorsavhandlingar på alldeles samma sätt som en universitetsprofessor handleder sina lärjungar, och själva det faktum, att licentiatavhandlingens godkännande sker vid statsuniversitetet eller att doktorsdisputationen äger rum där, kan ju icke rimligen vid bedömandet av professorernas vid riksmuseet arbete av detta slag tillmätas någon avgörande eller ens större betydelse. Jag skulle vilja säga, att i det yttrande, som herr Bergqvist läste upp, vari riksdagen särskilt underströk universitetsprofessorernas säregna ställning med hänsyn till befodringsförhållandena och kompetensvillkoren samt till tjänstgöringen och »framför allt till det vetenskapliga arbetet», uttryckssätten äro så valda, att det är synnerligen svårt att med hänsyn därtill bestrida det berättigade i riksmuseets intenders anspråk på jämställdhet. Ty om det framför allt gäller det vetenskapliga arbetet, såsom riksdagen skrev i fjol, så har ju departementschefen själv bestyrkt, att skillnaden är ingen. Departementschefen har lagt avgörande vikt vid synpunkten, att det är museitjänsten med viss daglig tjänstgöring samt utan undervisningsskyldighet, som skall vara avgörande, och departementschefen ser i detta faktum ett avgörande kriterium, som för honom möjliggjort att draga en skiljelinje mellan universitetsprofessorerna och den nu berörda gruppen av professorer. Men nu är förhållandet det, att han själv underkänt denna grund för en differentiering, i det att han beträffande chefen för

statens institut för rasbiologi föreslagit likställighet i lönehänseende mellan denne och universitetsprofessorerna, ehuru väl chefen för rasbiologiska institutet i likhet med exempelvis professorerna vid riksmuseet icke har någon honom ålagd regelbunden undervisningsskyldighet och är underkastad vissa bestämmelser om tjänstgöring på ämbetsrummet m. m. Jag ber, mina herrar, få säga, att det ju icke kan vara rimligt, att naturhistoriska riksmuseet som under årtionden, för att icke säga under nästan ett århundrade, spelat en så stor roll i vårt naturvetenskapliga liv och som bland sina ledamöter kunnat räkna sådana världsberömda män som professor Nordenskiöld, professor Nathorst och andra, nu skulle deklasseras, ty detta skulle bli fallet, eftersom dessa professorer hittills varit i lönehänseende jämställda med universitetsprofessorerna. Om man erinrar sig den rad av stormän på det naturvetenskapliga området, vilka varit intendentur och professorer vid riksmuseet och betänker det storartade arbete de utfört för vårt land, under det att de haft sådan tjänst som intendentur, lärar det icke rimligen kunna göras gällande, att denna grupp, om vilken jag här talar, skall få en annan och lägre ställning än professorerna vid rikets universitet. Det låter sig i varje fall, oavsett vilken utgång frågan får vid denna riksdag, icke i längden upprätthålla en sådan skillnad, och det måste komma en tidpunkt, och det ganska snart, då riksdagen finner att det, som denna gång eventuellt beslutas, måste ordnas på ett rättvist sätt.

Till sist, herr talman, återstår för mig frågan om yrkande. Jag får säga, att jag i väsentliga delar instämmer i de synpunkter på denna fråga i dess större sammanhang, som förut under debatten framförts av herr Sederholm beträffande skogshögskolans professorer och professorerna vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, liksom jag till väsentliga delar instämmer i herr von Sydows anförande med avseende å tekniska högskolans professorer. När nu det voterings tekniska läget i kammaren är sådant, att yrkandet om bifall till herr von Sydows motion, respektive det yrkande, som framställts av den näst föregående talaren, med all sannolikhet icke kommer med i den slutliga voteringen, så gäller efter allt att döma detsamma beträffande den av mig väckta motionen. När man därför som jag önskar en ny omprövning av alla dessa förhållanden, innan slutligt avgörande sker, är det knappast med klokhet förenligt att nu yrka bifall till sin motion. När jag betraktar denna angelägenhet i dess större sammanhang, kommer jag till uppfattningen, att frågan, som den i dag föreligger på kammarens bord, icke är mogen till avgörande. Den utredning i hithörande ämne, som departementschefen i fjol ställde i utsikt, har, som en föregående talare redan påpekat, icke blivit verkställd, och den omprövning av de olika fackskolornas förhållanden, som bör föregå ett ställningstagande till deras lönekrav, har icke ägt rum. Herr Bergqvist föreföll icke synnerligen entusiastisk över den ståndpunkt, som han har nödgats intaga i utskottet och i kammaren, och han förklarade själv, att det kan hända, att »det i viss mån blir en orättvisa mot en del av ifrågasvarande personer», ifall riksdagen nu följer utskottets förslag. Vid sådant förhållande förefaller mig den riktiga åtgärden vara, att kammaren genom ett avslag på såväl utskottets förslag som därmed på Kungl. Maj:ts proposition lämnar frågan öppen för en verklig utredning i överensstämmelse med de riktlinjer, som ha framkommit under diskussionen i denna kammare. Då ett dylikt beslut likaledes är det enda, efter vilket man kan tänka sig, att uppmärksamhet skall ägnas åt den lilla grupp av professorer, som jag här företrädesvis uppehållit mig vid, synas mig alla skäl, som kunna anföras från de olika reservantgrupperna, tala för lämpligheten av att framställa ett dylikt yrkande. I det yrkandet ligger givetvis icke i ringaste mån någon önskan att otillbörligt uppskjuta en löne reglering för dessa professorsgrupper, utan allenast den

Ang.
löne reglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

tanken, att rådruum bör beredas för en verklig omprövning av förhållandena och att efter denna omprövnings verkställande frågan bör återkomma till riksdagen för fattande av beslut.

Med hänsyn, herr talman, till vad jag sålunda anför, tillåter jag mig i frågans nuvarande läge yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! I en mycket väsentlig punkt skall jag be att få instämma med den siste ärade talaren.

Jag är lika övertygad som han om att det i längden är omöjligt att upprätthålla den skillnad mellan professorerna vid universiteten och professorerna vid fackhögskolorna, som utskottet här föreslår. Det är också därför jag till utlåtandet fogat en reservation, som lämnar vägen öppen för fackhögskolornas professorer att ganska snart komma fram till universitetsprofessorernas ställning, d. v. s. de fackhögskoleprofessorer, som kunna anses därtill berättigade. Det yrkande, som den siste ärade talaren gjorde, skulle jag icke ha haft något emot, om jag hade kunnat lita på riksdagen i detta hänseende. Men sanningen att säga finns det åtskilliga kårer här i Sverige, som av egen dyster erfarenhet veta, att det är bättre, att man tager den förbättring, som kan erhållas, för att sedan vidare bygga på den, än att denna förbättring skall avslås och det hela än en gång skjutas ut i det ovissa. Jag tror, att om riksdagen bifaller den siste ärade talarens yrkande i denna fråga, gör man en otjänst åt de befattningshavare det här är fråga om, och därför kan jag icke gå med på att nu uppskjuta den ekonomiska förbättring för vederbörande, som det sammansatta utskottets förslag dock innebär.

Den förste ärade talaren i denna debatt hade ett yttrande, som innebar, att en del av det sammansatta utskottets motivering närmast vore att betrakta som vackra talesätt. Det kan jag ge honom fullt rätt i. Det finns nämligen inte bara sakskalet i den motiveringen, utan det finns också talesätt — om alla äro vackra bör man kanske inte nu gå in på. De sakskalet, som förefinnas, ha under denna debatt ganska starkt understrukits av de talare, som framställt olika yrkanden. De olika yrkanden, som gjorts om uppflyttning av några och kvarlåtande av andra — men aldrig på det sättet, att yrkandena omfatta samma befattningshavare till uppflyttning eller kvarlåtande — måtte väl ändå bevisa, att det inte gärna bör gå för sig att flytta upp allesammans. De böra också ganska tydligt hava givit vid handen, att det är rätt farligt att uppflytta några grupper på grundval av den utredning, som de ärade talarna här hava presterat, en utredning, som jag visst inte underkänner men som jag inte vågar tillstyrka riksdagen att fatta beslut på, ty det vore kanske ändå litet förhastat.

Ett av Kungl. Maj:t anför, som står fast och icke kan rubbas, är, att även de med universitetsprofessorerna i vetenskapligt hänseende jämställda befattningshavarna dock icke hava till uppgift att utbilda sådana högt kvalificerade vetenskapsidkare, som det åligger universitetens professorer att utbilda. Den synpunkten har ingen av de föregående talarna kunnat komma ifrån. Herr Wohlin påpekade, att det är möjligt och kanske till och med troligt, att intendentera vid riksmuseum hava att giva blivande vetenskapsmän en handledning av sådan art, att den åtminstone i många fall skulle kunna jämföras med den utbildning universitetsprofessorerna meddela. Men detta är dock endast ett antagande. Herr von Sydow hade ett liknande antagande, som emellertid icke var bättre bestyrkt, beträffande professorerna vid tekniska högskolan. Detta är, som sagt, ett skäl, som ännu ingen har kunnat komma förbi i denna debatt.

Så finns det ett skäl till, som det också torde vara mycket svårt att komma förbi och som likaledes anförts av Kungl. Maj:t, nämligen att icke alla pro-

fessorer vid ifrågavarande högre fackskolor böra komma i åtanke vid en uppflyttning. Den saken har icke här diskuterats, men när den frågan var under debatt i utskottet, var det egentligen ingen som ville jäva den synpunkten. Den kan nog inte heller jävas. Man kan, om man så vill, säga, att det är ett mindre antal, och det skulle jag tro, men det är dock ett antal, som egentligen ingen anser böra komma upp till samma nivå som universitetsprofessorerna. Jag tycker, att dessa två skäl måste vara avgörande för den ståndpunkt riksdagen i dag bör intaga till denna fråga.

Jag kommer nu in på vad jag nog skulle vilja kalla »talesätt» i motiveringen. Och jag vill då peka på ett sådant, som det inte precis bör vara så angenämt, skulle jag tro, för riksdagen att sluta upp omkring. I utskottsutlåtandet finnes på sid. 5 en mening av följande lydelse: »Den omständigheten, att dessa» — d. v. s. universitetsprofessorerna — »placeras något förmånligare, får ingalunda anses innebära ett underskattande av den vikt och betydelse för landet, som befattningshavarna vid de institutioner och högskolor, varom nu är fråga, hava och alltjämt böra äga.» Det är ju det goda med talesätten, att de inga konsekvenser hava och till ingenting förplikta, men ibland bör man se upp litet med dem ändå. Det nu ifrågavarande talesättet innebär verkligen något, som inte är så värst trevligt. Om det skall betyda något, så är det, att utskottet anser, att dessa professorer vid de högre fackskolorna inte bara nu utan även i framtiden skola ha en lägre ställning än universitetsprofessorerna. Detta är, vad riksdagen inbjudes att säga ja och amen till, när skrivelse i ärendet föreligger. För allt i världen, det är mycket vackert, att utskottet anser, att det ingalunda skall anses innebära ett underskattande av deras vikt och betydelse, men här står dock tydligt, att vederbörande även för framtiden böra ha en lägre ställning än universitetsprofessorerna. Det är naturligtvis en mycket bekväm ståndpunkt att intaga på statsutskottshåll och kanske också på riksdagshåll att stänga igen dörren ordentligt och säga: »Vi vilja inte ha mera bråk om den här saken!» Det vore ju ganska lugnt, om man kunde gå på den linjen. Nu antar jag emellertid, att riksdagen inte fattar sin uppgift så, att den är här för att ordna det lugnt och fridfullt för sig, utan den är väl här för att taga upp till behandling de frågor, som böra behandlas.

Det är en synpunkt till, som låter som ett starkt sakskäl från utskottets sida, och det är de ekonomiska konsekvenserna. I likhet med motionärerna tror jag inte, att man i detta fall kan tillmätta det skälet någon avgörande betydelse, om det överhuvud taget har någon betydelse alls. Herr Bergqvist var inne på den frågan och sade, att om dessa professorer skulle flyttas upp till samma nivå som universitetsprofessorerna, så droge det med sig även en del lägre befattningshavare. För allt i världen, det gjorde det nog, men enligt de siffror, som vi ha kunnat finna i propositionen, skulle jag inte tro, att det ens kan bli fråga om ett belopp av en halv miljon kronor. Hur rädd man än är för konsekvenserna, torde ingen kunna komma fram med någon högre siffra i detta sammanhang. För de 66 befattningshavare, varom det för närvarande är fråga, tror jag, att det skulle bliva ett par hundra tusen kronor. Då framställer sig öskt denna fråga: skall man, när det gäller det svenska näringslivet, för vilket ifrågavarande fackhögskolor hava en avgörande betydelse, anse, att konsekvenser, som innefatta utgifter för ett par hundra tusen kronor, skola få vara avgörande? Ifall någon ställer sig på den ståndpunkten, att dessa fackhögskolor sakna någon större betydelse för vårt näringsliv, ställer sig saken annorlunda. Men ha de verkligen någon betydelse, tror jag inte, att man kan imponera med talet om de ekonomiska konsekvenserna.

Det har anmärkts mera indirekt på en brist i den reservation jag har avgivit. Min reservation innebär, att dessa fackhögskolor äro av lika stor vikt och betydelse för det kulturella livet i Sverige som universiteten, och just för

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

den stora betydelse dessa fackhögskolor hava och i ännu högre grad måste få för det svenska näringslivet och för den svenska kulturen, har jag tillika med min medreservant ansett, att man bör hålla dörren öppen, så att i samma ögonblick som de fylla sådana uppgifter, som åligga universiteten men som de för närvarande icke fylla på samma sätt, och de alltså äro jämställda med universiteten i detta hänseende, skola deras befattningshavare, naturligtvis efter prövning i varje särskilt fall, ovillkorligen flyttas upp till samma nivå som universitetsprofessorerna. Nu skulle det kunna anmärkas, att det är svårt att ur denna reservation läsa ut, att t. ex. intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet skulle komma med. Men liksom den siste ärade talaren är jag övertygad, att om och när det blir tal om att fackhögskolornas lärare skola uppflyttas, är det ofrånkomligt att samtidigt taga med dessa intendent vid riksmuseum, och det är för resten rent av möjligt, att de kunna tagas upp ändå, i synnerhet om den siste ärade talaren har rätt i sin uppgift beträffande den handledning, som vid naturhistoriska riksmuseet gives blivande vetenskapsidkare.

Det är naturligtvis ofrånkomligt, att ett beslut även enligt min reservation kommer att kännas som en deklassering av de vetenskapsidkare, som det nu är fråga om. Det är jag fullt medveten om, och det är inte heller så roligt att stå och tala för en reservation, som innebär något sådant. Men jag hade ingen annan utväg, om jag inte ville nöja mig med att gå fram med demonstrationspolitik i denna fråga. Jag vill fästa även herr Wohllins uppmärksamhet på att det också vid förra riksdagen förelåg en fråga om en dylik deklassering, vilken, såvitt jag förstår, var lika upprörande som den deklassering det i dag gäller, en deklassering, som jag för min del sökte bekämpa till det yttersta, nämligen av universitetsbibliotekarierna, som ha stått i samma ställning som universitetsprofessorerna och beträffande vilka man kan hänvisa till lika vackra namn i vår kulturella historia som dem herr Wohlin räknade upp, när det gällde intendenterna vid riksmuseum. Hur skulle man över huvud, sedan riksdagen uttalat sig för den motivering, med vilken beslutet i fjol fattades, och med tanke på den av riksdagen beslutade deklasseringen av universitetsbibliotekarierna kunna tro, att riksdagen i år skulle göra en helomvändning och gå andra vägar! Både herr Wohlin och andra ha riktat sig mot herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, därför att han icke har låtit fullfölja den utredning, som han ställt i utsikt. Det har redan anförts i utskottet och av herr Bergqvist, att det skulle hava varit ett tämligen överflödigt arbete, sedan riksdagen i sin motivering i fjol så bestämt arvisat tanken på ett uppflyttande av andra än universitetsprofessorerna. Herr von Sydow var, liksom efter vad jag tror även herr Wohlin, inne på frågan om en tolkning av riksdagens mening med uttalandet, att universitetsprofessorernas uppflyttning i fjol icke fick prejudiciera. Ja, ifall man ser uttalandet ensamt, kan det finnas rum för två tolkningar, men om man, som herr Bergqvist gjorde, ställer det i samband med andra uttalanden av riksdagen rörande universitetsprofessorernas särställning, tycker jag, att det är svårt att komma till annat resultat än att riksdagen ordentligt sagt ifrån, att riksdagen icke ämnar flytta upp professorerna vid fackhögskolorna.

Det talades här om ett Stockholms universitet, som skulle lösa frågan. Ja, jag har också mina förhoppningar i den riktningen. Jag kan inte tänka något annat, än att vi också måste ha ett särskilt lantbruksuniversitet eller en lantbruksfakultet vid ett universitet, och jag skulle tro, att om riksdagen godkänner ett sådant uttalande som det av mig och min medreservant föreslagna, skulle däri också ligga en uppmaning till de nuvarande fackhögskolorna och andra som äro intresserade för en vidare utveckling att så intensivt som möjligt påbörja en dylik. Såvitt jag kan se, skulle tekniska högskolan, om min

reservation bifalles, efter ett par, tre eller fyra år komma att hava fyllt de villkor, som riksdagen då ställt för en uppflyttning av högskolans professorer, naturligtvis efter en ingående prövning av de olika professurernas betydelse och vikt för tekniska högskolan. För de högt förtjänta vetenskapsmän, som nu bliva deklarerade, vare sig man deklarerar att man icke vetat det eller ej, skulle det väl ändå ligga någon liten tröst — och den trösten skulle kanske på sina håll inte vara så liten — i tanken på att de genom ett intensivare arbete på den utveckling, som de själva hava uttalat sig för och tidigare arbetat för, ganska snart skulle komma i den ställning, som jag i likhet med motionärerna anser vara den enda rimliga, när det gäller representanterna för dessa fackhögskolor. som visat sig vara av så avgörande betydelse för vår materiella kulturens liksom även för den vetenskapliga kulturens utveckling.

Herr talman! Jag har icke något annat yrkande i fråga om klämman än om bifall till den, som utskottet har kommit till, men jag skall redan nu be att få passa på tillfället och yrka bifall till den av mig och herr Andersson i Fältborg afgivna reservationen beträffande motiveringen.

Herr Widell: Herr talman! Då jag varit ordförande i den kommitté, vars betänkande ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, skall jag be att få yttra ett par ord.

Kommitténs majoritet föreslog jämställdhet mellan universitetsprofessorerna och samtliga de professorer, som nu äro i fråga. Det skedde beträffande åtskilliga av dessa senare professorer utan någon tvekan men däremot beträffande andra med större eller mindre tvekan, något som åtminstone i ett fall tagit sig uttryck i kommitténs betänkande. Men samtidigt som kommittén föreslog denna likställighet, upprätthöll kommitténs majoritet en annan likställighet, som den fann vara minst lika betydelsefull, nämligen den dåvarande likställigheten mellan professorerna å ena sidan och å andra sidan de s. k. tredje-gradstjänstemännen, byråcheferna. Kommittén föreslog nämligen, att lönerna för samtliga dessa befattningshavare skulle regleras efter den lönegrad, som nu kallas B 30. Genom den löne reglering, som vid förra riksdagen antogs beträffande universitetsprofessorerna, har hela denna fråga kommit i ett fullkomligt nytt läge. Förra riksdagen flyttade upp universitetsprofessorerna betydligt över den trettonde lönegraden. Frågan blir alltså nu, om man skall bibehålla den hittillsvarande likställigheten mellan professorerna och bryta likställigheten med tredje-gradstjänstemännen eller om man skall bryta likställigheten mellan professorerna och bibehålla likställigheten med tredje-gradstjänstemännen. För min del tvekar jag icke att i princip svara ja på den senare frågan. Ett uppflyttande av alla dessa professorer i samma lönegrad som universitetsprofessorerna skulle enligt mitt förmenande föra till så utomordentligt betänkliga lönekonsekvenser, att åtminstone jag icke vill taga på mitt ansvar att medverka till ett sådant beslut.

Herr Bergqvist har redan talat om en hel del sådana konsekvenser på det område, som nu närmast är föremål för prövning, men jag är övertygad om att konsekvenserna komma att sträcka sig långt vidare. Den ifrågasatta uppflyttningen kommer sannolikt att få inflytande även på de civila tjänsterna. Jag skall bara taga ett enda litet exempel. Om föreståndarna för de bakteriologiska och rättskemiska laboratorierna jämföras med universitetsprofessorerna i deras nu erhållna lönegrad, blir det enligt mitt förmenande en fullkomligt nödvändig konsekvens att inom kort medicinalråden få samma ställning. Det måste väl betraktas som ganska orimligt, att medicinalråden, som äro överordnade tjänstemän i förhållande till dessa föreståndare, skola hava en lägre lön än de. Men om medicinalråden få en löne reglering efter denna princip, varför skulle icke andra byråchefer få det också? På detta sätt få vi hela

Ang.
löne reglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Porta.)

löneproblemet upprullat. Det är utsikter, som jag för min del ryggar tillbaka för, och jag kan därför icke instämma i den reservation, som herr Sederholm avgivit. Jag kan mycket väl och mycket livligt beklaga, att den hittillsvarande likställigheten mellan professorerna icke kan upprätthållas, men orsaken härtill är icke någon njugghet från riksdagens sida beträffande löneregleringen för de befattningshavare, som nu äro i fråga, utan orsaken är uteslutande den lönereglering, som vid förra riksdagen beslöts för universitetsprofessorerna. Det är den, som nu kastar sina följder efter sig.

Då jag sålunda i princip ställer mig på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, finns det emellertid en institution, beträffande vilken jag är av annan mening än utskottet, och en, beträffande vilken jag är i hög grad tveksam. Den institution, beträffande vilken jag är tveksam, är det av herr Wohlin omnämnda naturhistoriska riksmuseet. Jag delar till fullo de synpunkter, som herr Wohlin anført beträffande professorerna där. Jag har i löneregleringskommittén kommit till precis samma uppfattning som han om deras arbete och vill till alla delar vitsorda, vad han yttrat. Om jag likväl icke är beredd att nu framställa ett yrkande beträffande dessa befattningshavare, beror det därpå, att jag icke är säker på, huruvida icke en sådan åtgärd kan medföra konsekvenser på andra områden, som jag icke kan överblicka. Däremot vill jag bestämt förklara, att om jag nu i överensstämmelse med utskottets förslag röstar för deras bibehållande i nuvarande löneställning, skall jag, om vid en kommande riksdag förslag kommer upp om deras uppflyttning i jämbredd med universitetsprofessorerna och det visar sig, att en sådan uppflyttning kan ske utan menliga konsekvenser på andra områden, vara den första att deltaga i ett sådant beslut.

Den punkt, där jag är av annan mening än utskottet, rör emellertid tekniska högskolan. Redan det förhållandet, att det icke torde finnas ett enda annat land i hela världen, där professorerna vid den tekniska högskolan ställas lägre än universitetsprofessorerna, torde vara ägnat att ingiva starka tvivel på att Kungl. Maj:ts och utskottet äro på rätta vägar, då de icke vilja flytta upp tekniska högskolans professorer. Jag skall emellertid icke gå närmare in på skälen för en sådan uppflyttning. De hava redan framlagts av herr von Sydow. Jag vill blott erinra om ett enda skäl, som kan hava rätt stor betydelse. Vid tekniska högskolan finnas professorer i för högskolan förberedande ämnen, nämligen matematik, mekanik, fysik och kemi. Utbildningen i dessa ämnen, är fullt vetenskaplig och står på samma nivå som vid statsuniversiteten, och det måste naturligtvis fordras precis samma kompetens av professorerna i dessa ämnen som vid statsuniversiteten. Om nu tekniska högskolans professorer ställas på en lägre lönenivå än statsuniversitetens, måste, såvitt jag kan förstå, följden bliva den, att ifrågavarande befattningar vid tekniska högskolan bliva genomgångsplatser, och om någon skulle stanna kvar vid en sådan plats, här man väl all anledning att befara, att orsaken kan vara, att han icke visat sig lämplig att befordras till universitetsprofessor. Ett sådant förhållande kommer naturligtvis att i högsta grad inverka på högskolans ställning och på undervisningen vid densamma.

Då kan man naturligtvis säga: »Ja, då skulle man kunna flytta upp dessa professorer, men beträffande de övriga föreliggande icke sådana skäl.» Det torde emellertid icke kunna komma i fråga att sätta professorerna i dessa teoretiska ämnen, som för högskolans undervisning visserligen äro av avgörande betydelse, därför att de ligga till grund för det hela, i en bättre löneställning än professorerna i de egentliga läroämnena vid högskolan. Något sådant kan icke vara möjligt, och jag kommer sålunda till det resultatet, att redan av detta skäl — jag förbigår alla de andra, som herr von Sydow anført — tekniska högskolans professorer böra flyttas upp i jämbredd med universitetens. Inom löneregleringskommittén förelåg för övrigt icke den allra ringaste tvekan därom,

att vilken löneregleringen för universiteten än bleve, borde tekniska högskolan följa med. Vi tänka oss dock — det vill jag framhålla — icke någon högre löneställning för universitetsprofessorerna än trettionde lönegraden.

Från de utgångspunkter jag nu angivit måste jag, herr talmän, beträffande tekniska högskolan yrka bifall till herrar von Sydows och von Sneiderns motion men i övrigt bifall till utskottets hemställan. Då jag emellertid har anledning att antaga, att det av mig gjorda yrkandet icke kommer att upptagas i slutvoteringen, vill jag redan nu förklara, att jag i sådant fall i slutvoteringen röstar för utskottets förslag.

*Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)*

Herr von Sneidern: Herr talmän, mina herrar! Det anförande, som den siste ärade talaren hållit, torde kanske bättre än något annat visa de stora svårigheter, som riksdagen i denna fråga råkat i. Talaren är ju specialist på löneregleringsfrågor. Han har tidigare förordat jämställdhet mellan de grupper av befattningshavare, som det här gäller, befattningshavarna vid universiteten och befattningshavarna vid de högskolor och institutioner, som vi i dag behandla. Han måste nu livligt beklaga, att han icke kan vidhålla denna fordran på likställighet och detta av hänsyn till det lönesystem, vid vilket vi hava bundit oss. Själv kan han emellertid inte in absurdum fasthålla vid sin egen ståndpunkt, utan han låter regeln brytas på en punkt, där han anser, att det sunda förnuftet måste få råda; detta gäller tekniska högskolan. Jag erkänner, att också jag för min del är mest engagerad på denna punkt. Jag har deltagit i motionen till förmån för befattningshavarna vid tekniska högskolan. På grund av gamla erfarenheter såsom elev både vid tekniska högskolan och vid universitet, måste jag säga, att för mig framstår det såsom någonting särskilt orimligt, att det skulle göras en skillnad mellan universitetsprofessorerna och professorerna vid tekniska högskolan.

Då herr Widell kommit till denna slutsats på *en* punkt, är det icke då synnerligen antagligt, att var och en av dem, som hava kunnat påvisa skäl för jämställdhet med universitetsprofessorerna även beträffande övriga institutioner, kan hava rätt därutinnan? När en gång likställighet har genomförts på dessa områden, bör man inte vrida utvecklingen tillbaka och bryta denna likställighet på formella grunder av hänsyn till ett visst lönesystem, som man antagit.

Det kan inte hjälpas, att det här är fråga om en deklassering och en allvarlig sådan, vars skador upprepade gånger hava framhållits av de föregående talarna. När herr ordföranden i utskottet här vill göra gällande, att det inte är en deklassering, tror jag, att vi inte ha så stor anledning att fästa oss så mycket därvid. Jag undrar, vad biskopen i Luleå skulle säga, om övriga biskopar i vårt land flyttades upp i en högre lönenivå, men biskopen i Luleå lämnades kvar i sin nuvarande löneställning. Jag tror, att i så fall även han skulle anse, att kvarstannandet i löneställning skulle innebära en deklassering.

Två särskilda skäl hava här kraftigt betonats i detta sammanhang. Det ena har varit riksdagens ställning förra året, och det andra har varit det vetenskapliga arbetet vid universiteten. Vad först beträffar riksdagens uttalande förra året ställer jag mig givet på deras ståndpunkt, som däri inte kunna se något annat än ett uttalande från riksdagens sida, att riksdagen inte önskade, att dess fjolårsbeslut skulle betraktas såsom bindande vid behandlingen av de frågor, som skulle komma upp i år. Detta beslut har heller inte från något håll åberopats såsom ett bindande prejudikat, men man har sagt, att de sakliga skäl, som talade för fjolårsbeslutet, tala också för det beslut, som här motionsvis påyrkats. Jag måste säga, att man allt för ofta här i riksdagen åberopar vad föregående riksdagar uttalat och vill taga till intäkt för sin ståndpunkt vad som yttrats i motiveringarna. Om detta tillvägagångssätt alltjämt tillämpas, blir en nödvändig följd härav, att man i större utsträckning än hittills

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

varit vanligt måste upptaga jämväl motiveringarna till debatt. Detta skulle ju ytterligare öka vårt arbete här i riksdagen.

När det gäller att fixera de här ifrågavarande lönerna, har man, såvitt jag förstår, främst att se till de kompetenskrav, som ställas på befattningshaverna, därnäst deras arbete och slutligen rekryteringsfrågan. Vad rekryteringsfrågan beträffar, har den icke på något sätt blivit uppmärksammas i propositionen. Jag för min del tror emellertid, att denna fråga är av utomordentlig betydelse. Detta har även påpekats av föregående talare, varför jag inte behöver uppehålla mig därvid. Man har härvid att taga hänsyn till såväl den konkurrens med universiteten, vilken uppstår exempelvis vid tekniska högskolan i fråga om professorerna i de förberedande vetenskaperna, som konkurrensen med det praktiska livet, då det gäller de tillämpade vetenskaperna vid tekniska högskolan och övriga praktiska anstalter. Man tycker nu, att man har fullt upp med folk på alla områden. Det är sant, men man har icke fullt upp med kvalificerat folk på alla områden, och här gäller det att få det bästa folket på de platser, som äro mest krävande, och vi veta, att det här är fråga om just sådana platser.

Vad därefter angår kompetenskraven har utskottet självt här uttalat, att det finner dessa krav i stort sett vara desamma som för universitetsprofessorerna, men att detta dock inte gäller för samtliga ifrågavarande befattningshavare. Det är ju möjligt, att så är förhållandet, men då måste man säga sig, att det är underligt att vilja hålla löneregleringen i underkant och inte taga hänsyn till den stora mängden av högre kvalificerade befattningshavare. Jag tror, att riksdagen och förslagställarna i detta fall icke skulle med så stor välvilja betrakta en enskild arbetsgivare, som ville rätta sina arbetares lönestandard efter dylika synpunkter, så att han ville giva lön endast efter den sämste arbetarens förhållanden. Jag tror, att motsatsen är riktigare och mera överensstämmande med rättvisan.

Vad vidare beträffar det arbete, som dessa olika befattningshavare hava att utföra, har i propositionen med skärpa understrukits, att det vetenskapliga arbete, som bedrivs vid universiteten, är av mera värdefull och högre kvalificerad art än arbetet vid dessa högskolor. Härtill får man för det första säga, att även vid universiteten är utbildningen av yrkesmän den främsta uppgiften, som kräver det mesta arbetet. Vidare måste man, såsom redan påpekats, erkänna, att även vid högskolorna bedrivs ett rent vetenskapligt arbete, och detta i allt högre grad för varje år, som går. Men även med dessa medgivanden måste man ju säga, att en viss grad av sanning ligger i detta påstående. Man kan ju också säga, att det är glädjande att se, huru värdet av det rent vetenskapliga arbetet understrykes från statsmakternas sida. Men detta värdesättande får naturligtvis inte drivas därhän, att man kommer till en underskattning av annat arbete. Den vetenskapliga undervisningen är dock inte helt ojämförlig med andra prestationer. Jag tror, att man väl kan säga, att emot vad som möjligen i detta avseende kan föras universiteten till godo måste ställas annat synnerligen värdefullt och behövt arbete vid de övriga institutioner, som det här gäller.

Man har även att taga i betraktande, att professorerna vid ifrågavarande högskolor ju inte kunna nöja sig med att stå kvar på den vetenskapliga ståndpunkt de inneha vid tillträdet av sina befattningar. Även deras arbete måste gå ut på att ständigt följa med vetenskapen. Göra de inte det, bli de snart oskickliga för sina befattningar. Därvid hava de inte, åtminstone inte överallt, den lättnad, skulle jag vilja säga, och den pådrivande kraft, som just meddelande av den högre undervisningen utgör för universitetsprofessorerna.

Skulle man genomföra en differentiering härvidlag, skulle rättvisan måhända också kräva, att man inte stannar vid en differentiering blott emellan universi-

tet och högskolor; det kan även tänkas, att en differentiering också skulle behöva göras inom universiteten. Ty det är dock härvidlag inom olika fakulteter olika förhållanden just i fråga om utbildningen av vetenskapsmän.

I sin motivering har utskottet i viss mån berört differentieringen inom anstalterna på så sätt, att utskottet diskuterat möjligheten av att göra en differentiering bland professorerna vid högskolorna. Men utskottet säger, att utskottet måst avstå från denna tanke, bland annat därför att detta skulle minska arbetsglädjen vid dessa anstalter. Tror man då inte, att det kan minska arbetsglädjen vid dessa anstalter, då man genomför ett förslag, som leder till differentiering mellan dessa anstalters befattningshavare och universitetens? Det är just denna skillnad, som har uppmärksamats och påtalats av högskolornas lärare och som dessa känna just såsom en sänkning av arbetsglädjen. De fästa mera avseende vid denna deklassering än vid den enbart ekonomiska inbörden av dessa skiljaktigheter.

I utskottets motivering förekommer även en hänvisning till att universitetsprofessorerna skulle hava en längre utbildningstid än professorerna vid de övriga anstalterna. Jag undrar, om detta kan vara riktigt. Jag har en sammanställning av den ålder, vid vilken de nuvarande professorerna vid tekniska högskolan tillträtt sina befattningar. Denna visar, att genomsnittsåldern vid tillträdet var 40 år. Jag betvivlar, att denna siffra är högre vid universiteten. Jag tror, att man inte kan lyckas få fram någon skiljaktighet i detta hänseende.

Jämte den långa utbildningstiden för universitetsprofessorerna har utskottet vidare talat om »den höga vetenskapliga standard, som kännetecknar en universitetsprofessors elever mot slutet av deras långa utbildning». Detta har sagts utan att man gjort någon inskränkning. Såsom jag redan framhållit, är dock majoriteten av eleverna även vid universiteten sådana, som inte bedriva den vetenskapliga utbildningen till den punkt, som utskottet här talar om såsom den allmänt förekommande.

De högskolor, där tillämpad vetenskap bedrives, hava så småningom kommit i det läget, att undervisningen i ifrågavarande ämnen har blivit likställd med universitetens. Detta har ingalunda förut varit fallet; det har varit en utveckling under århundraden, innan man kommit därhän. Vi ha de urgamla fakulteterna, men även inom dessa gjorde sig en stark klasskillnad gällande. Jag är övertygad om att man i tidigare skiften väl funnit representanter för vetenskapsgrenar som ansett den väg, som herr statsrådet och chefen för eklektikdepartementet numera slagit in på, vara fullständigt riktig. Men de landvinningar, som äro gjorda, äro ju en gång vunna. Jag kan icke annat än uppfatta det förslag, som nu här föreligger, såsom ett beklagligt steg tillbaka.

Av vad jag nyss yttrade om nödvändigheten att jämföra det vetenskapliga utbildningsarbetet med andra grenar av arbetet vid högskolorna, är det uppenbart, att jag inte kan godkänna de synpunkter, som framkommit i herr Oscar Olssons reservation. Att fastlåsa denna skillnad på så sätt, att man såsom ett förbehåll för en ny lönereglering för högskolorna uppställer, att dessa komma i samma läge formellt sett som universiteten i fråga om kreerande av doktorer o. dyl., skulle jag för min del anse vara synnerligen olyckligt. Jag tror, att det är berättigat att vidhålla den likställighet, till vilken vi nu hava kommit. Från denna utgångspunkt anser jag, att det är både riktigt och fullt tillräckligt motiverat att stå kvar vid den ståndpunkt, på vilken herr Sederholm ställt sig i sin reservation. Under sådana förhållanden yrkar jag bifall till herr Sederholms yrkande.

Herr Swartz: Herr talman, mina herrar! Den förda diskussionen har tydligt visat, vilket ovanligt intresse den föreliggande frågan väckt, och det är

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Porta.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

inte att undra på, då det är så många, som beröras av denna fråga, och då den berör vår kulturs livsnerv så att säga, den högre undervisningen, på det allra närmaste.

Här hava från det ena och andra hållet framförts alla möjliga divergerande synpunkter på frågan. Somliga hava motionerat om att *en* anstalt skall likställas med universiteten, andra hava motionerat till förmån för en annan anstalt o. s. v. Men det har varit mycket svårt att finna någon genomgående röd tråd i alla dessa olika yrkanden. Jag förstår för min del mycket väl, att man kan ha större eller mindre sympatier för olika grenar av den undervisning, som det här gäller, och anse, att en gren behöver tillgodoses bättre än vissa andra, och därvidlag skulle jag också kunna instämma i ett eller annat av vad som här yttrats. Men det är icke detta, som frågan egentligen hänger på, eller som är det viktigaste. Det viktiga är att komma till ett slut, som kan stå sig mot blivande kritik och stå sig såsom ett förståndigt beslut, fattat i övertygelsens och insiktens tecken. Och jag må säga, att hur värtaliga bemödanden än hava gjorts från den ena och den andra talaren här för att motivera deras olika ståndpunkter och syn på saken, så har jag dock inte hört någon taga upp frågan i hela dess vidd, utan var och en har skjutit fram sina önskemål och lämnat övriga delar av frågan å sido.

Jag för min del kan icke dela en dylik uppfattning. Jag måste beklaga, att det icke blev någonting av med den utredning, som herr ecklesiastikministern i fjol utlovade skulle komma till stånd genom tillkallande av särskilda sakkunniga, vilka skulle behandla frågan så pass hastigt, att förslag, grundat på deras utredning, kunde föreläggas denna riksdag. Jag förstår mycket väl, att man har dragit sig för att fullfölja denna tanke. Det är ingalunda någon lätt sak att härvidlag komma till klarhet och finna någon bestämd gräns mellan de befattningshavare, som böra upptagas, och de befattningshavare, som böra kvarlåtas, om jag får använda detta uttryck. Men jag tror, att det är alldeles nödvändigt att försöka komma därhän, för att man skall kunna stå till svars för vad man gör. Här ha vi som sagt från det ena eller andra hållet hört framhållas, att vissa grenar böra tagas med vid uppflyttningen, medan andra gärna kunna lämnas kvar, om man också inte uttryckligen sagt ifrån det senare. Jag tror icke, att detta är det rätta sättet att behandla frågan. Det rätta sättet är att uppdraga frågans utredning åt verkligt sakkunniga, vilka utan förutfattad mening gå till att utreda, var man skall draga gränsen. Detta kan, såvitt jag förstår, ingen annan åstadkomma än just herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet på det sätt, som han tänkte sig i fjol och som han till mitt beklagande, det måste jag säga, lät avskräcka sig från att fullfölja, antagligen på grund av riksdagens eget uttalande, att den lönereglering, som i fjol beslöts, icke finge tagas till intäkt för liknande löneregleringar på andra håll. Jag får nu för min del säga, att jag tycker, i likhet med vad som här redan framhållits, att man från riksdagens sida — och jag förmodar, att det möjligen varit samma tankegång, som har lett herr ecklesiastikministern — inlagt en alltför vid betydelse i detta uttalande från riksdagens sida. Om man uttalar, att man inte vill, att en lönereglering skall tagas till intäkt för yrkanden på liknande löneregleringar för andra befattningshavggrupper, betyder väl detta egentligen inte, att det är förbjudet att följa det stadgade om-döme, som man möjligen kan bilda sig i en fråga, om också detta skulle leda därhän, att man får lov att flytta upp en och annan av de befattningshavare, som man har tänkt behålla i en lägre lönenivå. Jag kan omöjligen tolka detta uttalande på ett sådant sätt, och jag tror, att den tolkning, som andra avdelningens ärade herr ordförande gav av detta uttalande i början av denna diskussion, är något oriktig och var alltför bokstavstrogen — ja, även om man

läser uttalandet efter bokstaven behöver man icke lägga in den betydelsen i detsamma, men man *kan* ju möjligen göra det, såsom skedde här.

Jag tror därför, att det för närvarande, om man icke skall göra någon orättvisa mot någon av de befattningshavargrupper, till förmån för vilka här har motionerats, är nödvändigt att icke nu fatta något bestämt beslut rörande det förslag, som här har framlagts. Man kan visserligen, som jag hört förordas, göra så, att man bifaller Kungl. Maj:ts proposition, men med en motivering liknande den som exempelvis herr Oscar Olsson anfört och mot vilken jag — under förutsättning av ett föregående beslut i sak av antydd innebörd — i och för sig icke har något att anmärka. Men jag vill dock säga, att mot ett sådant beslut talar, att man därigenom i viss mån prejudicerar frågans slutliga lösning. Sedan en riksdag har fattat beslut om en definitiv lönereglering för en tjänstemannagrupp, är det inte så lätt att genast vid nästa riksdag få denna upphävd och ett annat beslut fattat. Det är ur denna synpunkt, som jag för min del skulle vilja förena mig i yrkandet om avslag på den kungl. propositionen, sådan den nu föreligger, med tillfogande av en varm och ödmjuk anhållan till herr ecklesiastikministern att i år göra allvar av vad han i fjol lovade och göra det på ett sådant, att till nästa års riksdag kan gå i uppfyllelse vad som vi möjligen på grund av hans i fjol gjorda uttalande hade hoppats skulle hava kommit redan till denna riksdag.

Med denna motivering ber jag få instämma i det yrkande om avslag å utskottets hemställan, som herr Wohlin framställde.

Herr statsrådet **Olsson**: Herr talman! Med anledning av det beklagande, som herr Swartz just nu framförde över att det löfte, som uttalades i förra årets statsverksproposition, inte har blivit infriat, ber jag att omedelbart få svara ett par ord.

När det gäller för en departementschef att tillkalla sakkunniga, bör han säkerligen veta, varför han tillkallar dem. Här förelåg ett kommittébetänkande, som ju inte var gammalt. När jag första gången läste igenom dess båda delar, föreföll det mig, som om det på vissa punkter — såväl olika kårer emellan som inom kårerna — skulle kunna behöva företagas en del omflyttningar, och det var naturligtvis detta, som låg bakom det uttalande, som herr Swartz åsyftade. När jag nu återigen hade att taga ståndpunkt till frågan, var det två saker, som tämligen snart blevo klara för mig, nämligen först och främst, att det resultat, som högskolornas löneregeringskommitté kommit till, nog i det stora hela var riktigt, och så vidare att det fanns bestämda skäl, som talade för att universitetsprofessorerna sattes i en klass för sig. Om nu de olika tjänstemannagrupperna skulle graderas sinsemellan, om det således var riktigt att sätta professorerna vid Chalmers tekniska institut i lönegraden B 28 och tekniska högskolans professorer i sin tur i B 30, då kunde jag inte förstå annat än att det också var riktigt att sätta universitetsprofessorerna något högre. Jag medger, att det på en punkt fanns en viss tvekan, och det var närmast detta, som gav anledningen till 1925 års uttalande. Det gällde tekniska högskolans professorer. Jag hade ju vid behandlingen av frågor, som rörde professorstillsättningar vid högskolan, varit i tillfälle att få en inblick i dessa befattningshavares kvalitet o. s. v., och jag måste säga, att denna inblick givit mig tanken, att här funnes skäl för en gradering för en högre klass och en lägre klass. Men när jag hade att fatta en definitiv ståndpunkt i frågan, reste sig för mig alldeles samma betänkligheter, som kammarens ledamöter kunna läsa om i det sammansatta utskottets utlåtande. Det var svårt att tänka sig, att man verkligen skulle kunna dela upp professorerna i två klasser, och jag kom omsider till den bestämda uppfattningen, att det kunde

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

man inte. Ja, även om så skulle varit, att en sakkunnigutredning eventuellt kommit till det resultatet, hade jag ändå inte som departementschef gått fram i det tecknet, därför att jag anser, att en sådan ordning skulle komma mera skada åstad för den lägre klassen än den skulle vara till gagn för den högre. Detta var anledningen till att några sakkunniga aldrig tillkallades. Men det är nog riktigt, som herr Swartz menade, att riksdagens beslut i fjol också spelat med härvidlag, och det skulle inte vara ärligt av mig att inte erkänna detta. Jag ville ju genom universitetspropositionen, om jag så får kalla den, känna mig för här i riksdagen, hur pass man var villig att gynna vetenskaperna, och då man här ställde sig som man gjorde — det knakade ju rätt bra i den där propositionen — så hade jag en känsla av att man säkerligen inte kom fram vidare på den vägen. När man sedan tog och placerade överbibliotekarierna i B 30, var jag säker på att vägen var stängd. Det hindrar emellertid inte, att jag vridit och vänt på detta spörsmål så pass, att det verkligen inte kan sägas ha kommit under riksdagens ögon utan föregående omprövning. Detta behöver naturligtvis inte betyda, att jag kommit till det rätta slutet, men det betyder i varje fall, att saken inte är framlagd i förhastande. Och jag har ju meddelat de skäl, som varit bindande för mig.

Nu begär jag inte, att de människor, som den här saken gäller, skola giva sig till tåls och vara nöjda. Det är i allmänhet mycket svårt att göra människor till lags, och värst tror jag detta vara, när det gäller löneregleringar. Men man skall säkerligen också ge mig rätt, då jag säger, att man heller inte kan begära, att dessa människor skola se objektivt på dessa sina egna angelägenheter. Det är väl alltid så, att vi taxera oss själva i överkanten antingen vi äro vaktmästare eller professorer. Och det blir inte bättre, när dessa uppfattningar från de olika kårernas sida glida in i motioner i riksdagen. I den von Sydow-von Sneidernska motionen tycker jag mig mellan raderna se ett par intelligenta och snälla ögon, som varken äro herr von Sydows eller herr von Sneiderns.

Min utgångspunkt är ju egentligen, som man finner i huvudtiteln, mycket enkel och utan alla slags märkvärdigheter. Jag har lagt märke till, att man även här i riksdagen trots allt liksom har en förnimmelse av att universiteten dock äro själva blomman av den vetenskapliga odlingen. Det är svårt att fixera dessa förnimmelser, och det är ju möjligt — såsom det framhållits i någon skrivelse, som kommit mig till handa — att allt det där bara är en fördom. Men vad som däremot är alldeles säkert, det är, att det arbetas mycket mera vetenskapligt vid universiteten än vid fackhögskolorna. Nu är det min uppfattning, att detta måste återverka på professorerna. Det är *en* sak att så att säga överflytta från sig själv till andra vad man en gång har lärt, och det är *en helt annan* sak att alltid vara med när det nya skapas, att vara utsatt för pressen från de unga vetenskapsidkarna, som skapa detta nya. Men, säger man, och det sades alldeles nyss här, det är inte bara vetenskapsmän, som komma ut från universiteten; det är också präster och jurister och andra. Och det är riktigt; men det är inte detta, som är det karakteristiska. Vad som sätter sin stämpel på universiteten är just den vetenskapliga forskningen. Och gå vi igenom de motioner, som väckts i denna fråga, skola vi finna, att fackhögskolornas män ha förstått detta; de ha haft klart för sig, att det låg någonting i departementschefens yttrande. Därför söka sig också allesamman in under detta uttalande genom att framhålla, att det vid deras respektive fackhögskolor bedrivs vetenskaplig forskning i lika hög grad som vid universiteten; att det där finns lika framstående vetenskapsidkare; att det där framskapas lika dugliga forskare o. s. v., o. s. v. Det kan naturligtvis sägas med en viss rätt — mera på somliga håll och mindre på andra — men detta är inte det karakteristiska för fackhögskolorna. Det är tvärtom det mera tillfälliga.

När man därför märker, att dessa skäl inte räcka till, mobiliserar man andra, och ett av dessa andra skäl är de ifrågavarande vetenskapernas betydelse för olika grenar av Sveriges näringsliv. Det första jag hörde i denna debatt för *Ang. lönereglering för vissa professorer m. fl.* var, att här gällde det Sveriges jordbruk, skogshantering och industri. Men var och en förstår ju, att vi inte lönereglera med utgångspunkt från de olika lärdomgrenarnas betydelse för näringslivet. Om vi skulle lönereglera på det sättet för professorer, skulle minsann mer än en framstående professor vid våra universitet få en rätt så obetydlig lön. Det är också betecknande, att man alldeles har glömt bort socialdepartementets båda föreståndare, som ju också tillhöra här ifrågavarande grupp. Det fanns nämligen ingen näringsgren, som kunde mobiliseras för dem. Jordbruket kunde inte mobiliseras, heller inte skogshanteringen och inte industrien. Därför blev det ingen motion till förmån för dem, utan de ha måst tagas fram nu efteråt.

Detta sammanhänger i viss mån med vad jag hörde herr von Sneidern säga och som för övrigt var det första jag hörde, då jag kom in här i kammaren, nämligen talet om degradering och deklassering. De där båda orden äro egentligen inte några vackra ord och när man än använder dem, väcka de en viss förstämning. Man har beskyllt mig för att jag degraderat och deklasserat i två avseenden. Jag har först och främst degraderat den tekniska vetenskapen. Emot detta påstående, som man förresten skickat mig svart på vitt på, måste jag här som i medkammaren inlägga en stillsam men bestämd protest. Jag har överhuvud taget inte yttrat mig om den tekniska vetenskapen. Jag tilltror mig inte att på något vis värdesätta den, och jag tror, att de, som försöka sig på den saken, förhäva sig. Vad jag däremot vågat göra, det är att placera professorerna i löneställningar, som överensstämmer med det arbete, som de utföra. Men då säger man, att det just är dessa professorer, som deklasseras. Jag undrar, om det talet är riktigt. Alla de, som det här gäller, äro ju placerade i en grupp för sig och de ha fått den löneställning, som högskolekommittén föreslog. De ha inte flyttats ned på något vis till någon annan grupp; under dem ligga som förr Chalmers tekniska institut och farmaceutiska institutets professorer. Är det inte riktigare att säga, att universitetsprofessorerna ha lyfts upp och är det inte riktigt, att det finnes skäl för denna uppflyttning? Om vi se på saken alldeles oförvillat och utan att låta påverka oss av sådant, som inte har i denna diskussion att göra, ska vi nog finna, att det är så. Det pågår inom tekniska högskolan för närvarande en strävan att skapa en högre teknisk-vetenskaplig examen, att få tekniska doktorer. Vad är det som man vill ernå med detta? Jo, man vill komma upp på en högre vetenskaplig standard. Och vilken standard? Jo, universitetens. Men innebär inte detta ett erkännande av att man ännu inte hunnit upp i nivå med universiteten? När man så dessutom får höra, att en dylik examen skulle mer än fördubbla studietiden för att den skall kunna bli jämförlig med en motsvarande filosofisk examen, då tycker jag för min del, att man bör få åtskilligt att fundera över.

Jag har här yttrat mig utan att ingå i polemik med någon av de föregående talarna under debatten — som jag ju inte haft tillfälle att mera fullständigt åhöra. Vad jag sagt är emellertid i all korthet det centrala i min ställning till spörsmålet. Jag är fullt medveten om att jag har gjort människor ledsna och det är ingenting, som gläder mig, men jag är också fullt medveten om, att jag inte gjort någon orättvisa åt någon.

Herr Vennersten: Herr talman! Efter den diskussion, som nu ägt rum, synes det väl vara klart, att vare sig riksdagen fattar ett beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag eller går på någon annan linje, äro vi icke befriade från att taga befatning med detta ämne även i fortsättningen.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har ju nu angivit skälen för sitt ställningstagande, men även det skickligaste försvar kan dock icke dölja, vad jag nu tillåtit mig påpeka och som särskilt från herr Swartz' sida så kraftigt framhållits.

Jag har såsom motionär i denna fråga tagit mig friheten frambära ett krav på likställighetens bevarande mellan en viss professorsklass och universitetsprofessorerna, och detta har jag gjort på den grund, att jag, allt sedan jag kom till riksdagen, av anledningar, som jag här icke behöver gå in på, med stort intresse följt utvecklingen av Sveriges veterinärväsende. Jag har med tillfredsställelse sett, hurusom tack vare icke minst lantmännens i riksdagen stora förståelse för saken vår veterinärhögskola utvecklats till vad den är, nämligen en av världens allra främsta veterinärhögskolor.

Herr Swartz har så rätt, då han säger, att det icke är rätta sättet, att var och en här står upp och talar för sin speciella professorskategori, utan att man skall se frågan ur det helas synpunkt. Det är fullkomligt riktigt. Tyvärr har man icke slagit in i tid på den vägen. Hade man gjort det, skulle diskussionen i dag måhända givit ett annat resultat än den kommer att ge och under alla förhållanden ökat högst betydligt i klarhet och kraft.

Herr statsrådet får emellertid ursäkt mig, om jag, trots vad jag nyss hört ifrån statsrådsbänken, påstår, att det är av allra största vikt att bibehålla denna likställighet mellan lärarkrafterna vid vissa av våra högskolor och vid universiteten, ty detta har så stor betydelse för just Sveriges näringsliv, att ingen kan bortresonera denna betydelse.

Om vi nu se litet närmare på förhållandena beträffande den högskola, som jag av nu angiven orsak i detta sammanhang har ansett mig jämte en bankkamrat böra ställa mig såsom talesman för, skola vi finna, att denna högskola, om vi jämföra den med dess likar ute i andra länder, har all anledning att komma med de anspråk, som här äro framställda. Ser man efter, hur det är ordnat exempelvis i Tyskland i detta hänseende, skall man finna, att en veterinärhögskola där kan vara en fakultet vid ett universitet. Och lika litet som i Tyskland behöva vi här i landet först söka åstadkomma likställighet i det avseendet, ty den finns redan, och då kommer också kravet på likställighet i professorernas löneförmåner och ställning av sig självt såsom konsekvens av det förhållandet.

Jag tror det skulle vara mycket klokt, om man här fattade ett beslut i överensstämmelse med herr Sederholms reservation. Jag vågar knappast tro på framgång för detta yrkande, men det vill jag ännu en gång säga, att icke äro vi färdiga med denna fråga, därför att vi eventuellt nu bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Den vetenskapliga forskningen är och förblir vetenskaplig forskning var den än utövas, och då arbetsmetoderna vid veterinärhögskolan och vid de medicinska högskolorna äro desamma, lär det väl icke vara möjligt att införa någon klassskillnad i fråga om forskningen på detta område. Ehuru kanske icke de bakterier, som framkalla människornas sjukdomar, äro just desamma som de, vilka framkalla sjukdomar hos våra husdjur, så lära de väl i alla fall såsom forskningsobjekt vara lika svårbehandlade och kräva samma metoder och samma skarpsinnighet hos vetenskapsmannen i ena som i andra fallet. Jag är också mycket glad över att här hava fått höra en representant för en av våra medicinska högskolor tala för en likställighet, som från hans synpunkt tydligen befanns vara alldeles självklar. Då ingen klassificering av de olika bakterierna torde kunna ifrågasättas, är det nog riktigast att likställa dem, som ha till uppgift att utöva en vetenskaplig forskargärning på detta område.

I sakens nuvarande läge anholder jag, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som framställts av herr Sederholm.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Det är med viss tvekan jag såsom universitetsman här tager till orda, men med den ståndpunkt jag kommit att intaga i frågan, anser jag mig skyldig att med några ord motivera densamma.

Jag säger då från början, att jag ansluter mig till Kungl. Maj:ts förslag och utskottets ståndpunkt, ehuru den motivering, som jag skulle önskat, närmast går i en riktning, som angivits i herr Oscar Olssons reservation.

När jag nu begärt ordet för att motivera detta, kan jag först och främst be att få helt och hållet ansluta mig till de synpunkter, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framlagt. Men jag skulle vilja stryka under ännu en sak. Det har här i kammaren talats om likställighet mellan professorer, mellan de enskilda vetenskapsidkarna, mellan forskarna och lärarna på de skilda områdena. Herr statsrådet strök under, och jag vill, att kammaren gärna skulle beakta hans ord, att det gällde icke så mycket dessa individer, dessa enskilda personer och deras likställighet, utan det gällde institutionerna, det gällde de organisationer, som det här är fråga om, och deras ställning och huvuduppgift i vår svenska kultur.

Nu har situationen i vårt land blivit den, att man först skapat så att säga professorstiteln för den ena kategorien efter den andra och sedan ställt krav på den lika kompetensen och den lika lönen eller kanske den lika lönen och den lika kompetensen. Jag tror, att så länge vi fasthålla vid, att denna titelfråga, så att säga, har blivit vad den blivit, är det nödvändigt att låta den utredning, som är avsedd att göras, icke blott omfatta frågan, vilka av de nuvarande professorskategorier som skulle uppflyttas till den s. k. personliga likställigheten, utan även gälla en prövning, om och i vad mån dessa såsom institutioner behöva bibehållas eller behöva intaga denna likställighet. Det är nödvändigt att göra en sådan utredning, men det går icke att göra den fort och hastigt. Vår svenska andliga kultur hänger i grund och botten icke därpå, att vi ha ett mångtal, ett otal olika högskolor eller olika lärostolar, utan den hänger därpå, att de lärostolar vi ha icke blott få sina nödiga löner utan också få sina nödiga institutioner, vilka kosta minst lika mycket och många gånger mera ej endast för byggnaders uppförande utan även i driftkostnader.

Skall vår kultur kunna bevaras — och jag är glad, att jag kan anknyta till ett yttrande, som jag tidigare i riksdagen fällt, då jag förordade en personlig professur vid ett av våra universitet — skall vår andliga kultur bevaras, säger jag, så gäller det snarare att beskära antalet lärostolar även vid universiteten än att skapa nya och nya, och jag kan icke underlåta att i det sammanhanget, då man talar om klasskillnad inom tekniska högskolan och omöjligheten av att genomföra gradering mellan professorer vid samma tekniska högskola, påpeka, att det icke är så synnerligen länge sedan det fanns en skillnad, i det man hade en kategori professorer och en annan kategori lektorer. Om detta är fallet, så är det uppenbart, och för mig ställer sig saken så, att där det ur statens, samhällets och vårt lands synpunkt föreligger ett behov av vetenskaplig forskning, bunden vid en viss institution, då har staten att undersöka, om den kan och vill upprätta och underhålla denna institution, och om den kan göra det i likhet med vad fallet är beträffande de centrala institutionerna, som här utgöras av universiteten. Kan den det, då skall likställigheten naturligtvis genomföras.

Nu kan man ju, såsom också universitetskanslern framhållit, komma på två vägar till samma mål. Den ena vägen är den, att man tager Kungl. Maj:ts förslag och sedan begär att få denna utredning verkställd. Herr universitetskanslern ansåg den vägen vara mindre lyckosam. Den andra vägen var att nu gå på avslag med begäran om utredning. Jag vågar i all ödmjukhet likväl hysa den motsatta uppfattningen, nämligen att om vi gå och kasta ut alltsammans i en sådan utredning, som måste bli så allomfattande som jag sökt antyda.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

så komma alla dessa grupper, vilka här i dag haft sina särskilda talesmän, att trängas med varandra. Då skall allting göras på en gång, och utsikten för att någon skall få något blir minimal. Men om vi i dag stanna vid det förslag, som Kungl. Maj:t och utskottet här företräda, finns den möjligheten, att man i lugn och ro, steg för steg och grupp efter grupp undersöker, vem som kan föras in och när detta kan ske. Man har icke något tvång på sig, att den förbättring i ställning, som denna lönereglering medför, har uteblivit och att man därför måste skynda på. Vill man få en verklig utredning, en objektiv utredning, så tror jag icke den går att genomföra i hastighetens och fortfärdighetens tecken, då den är så svår att utföra som den är.

Under sådana förhållanden, herr talman, har jag stannat vid att för min del förorda utskottets förslag. Men då vi komma till frågan om motiveringen, kommer jag att ansluta mig till herr Oscar Olssons motivering, som visserligen icke i allo tillfredsställer mig men som dock pekar på vad som här är huvudsaken, nämligen att man nu lägger en grund, på vilken ytterligare kan byggas upp en likställighet, där institutioner finnas, som kunna vara likställda.

Herr **Pauli**: Herr talman! Jag har fått den uppfattningen, vilken jag tror delas av många i denna kammare, att även efter den i många avseenden klagörande diskussion, som här förts, är det ytterst svårt att fatta en bestämd ståndpunkt i denna fråga. Det läge, som uppstått i riksdagen i avseende å frågans behandling, beror ju på fjolårets beslut om universitetsprofessorerna och den motivering, som ställde dessa professorer i en särställning. Och den orättvisa, som man ur vissa synpunkter kan säga i år skulle begås mot vissa befattningshavare vid fackhögskolorna och jämförliga anstalter, om den kungl. propositionen antoges, denna orättvisa härflyter ur en positiv välvilja emot den kategori, som i fjol fick sin lönefråga ordnad.

Det är säkerligen fullt riktigt, såsom ecklesiastikministern nyss sade, att han försökt göra rätt åt alla och orätt åt ingen. Han har visserligen givit universitetsprofessorerna en bättre ställning, men ifråga om dessa övriga har han ju i alla fall följt löneregleringskommitténs förslag om lönehöjning. Men jag kan icke undgå att finna, att det dock ligger något i talet om deklassering, när denna senare åtgärd i fråga om fackhögskoleprofessorerna kommer *efter* åtgärden ifråga om universitetsprofessorerna. Jag tror, att den skarpa gräns, som regeringen och utskottet här uppdragit mellan universitetens och fackhögskolornas forskare, i längden är ohållbar.

Det finns ju som bekant, och det har också framhållits under debatten, i utlandet på många ställen en sådan anordning, att fackhögskolorna — de tekniska högskolorna, veterinärhögskolorna o. s. v. — äro inordnade i universiteten och följaktligen jämställda med dessa i såväl rang som lönehänseende. Det vore enligt min mening önskvärt, att så med tiden bleve fallet även här. Vad vi skola eftersträva är sålunda icke att fastläsa dessa fackhögskolor vid en lägre vetenskaplig nivå genom att försvåra deras professors rekrytering bland de bästa vetenskapliga krafterna utan i stället att befordra en utveckling till en så gedigen vetenskaplighet som möjligt inom dessa fackhögskolor. Och jag tror, att det skulle vara ett bidrag till en sådan utveckling, om riksdagen visade sig benägen att ställa dessa fackhögskolors och institutioners professorer på samma nivå som universitetens, i sådana fall där det verkligen kan sägas, att deras vetenskapliga utbildning och verksamhet motiverar detta.

Nu stå vi emellertid i den ställningen, att det för närvarande är omöjligt att avgöra, i vad mån detta verkligen redan nu är fallet, i vilken utsträckning alltså redan vissa av dessa professorer kommit fullt i nivå med universitetens. Vad som dock är alldeles tydligt, det är, att det måste finnas sådana fall, och att dessa högskolor befinna sig i en utveckling, som inom en icke alltför avläg-

sen framtid kommer att göra dessa fall allt talrikare. Det kommer därför inom kort att bli behöfligt med en rättelse i det beslut, som riksdagen nu går att fatta och som antagligen kommer att innebära ett bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Sedan kan man ju tveka, huruvida man skall försöka betona den provisoriska karaktären hos detta beslut genom att biträda herr Oscar Olssons reservation eller genom att, samtidigt med att man tillstyrker utskottets ståndpunkt, tillika anhålla om en skrivelse om utredning. Jag tycker, att det ligger mycket i herr Oscar Olssons reservation, som pekar just på de synpunkter jag nu har försökt framhålla. Men jag tror, att det skulle befordra frågans praktiska utveckling, om kammaren beslöte sig för att direkt uttala önskvärdheten av en utredning, som kunde leda till att inom kort åtminstone de befattningshavare, som kunna bevisas vara reellt jämställda med universitetens, också finge sin löneställning korrigerad och bleve uppflyttade i överensstämmelse härmed.

Det har nu framhållits olika kategorier, som man på det sättet borde uppflytta, och det är verkligen ett sådant virrvarr för närvarande genom dessa motioner från olika håll, att vi naturligtvis icke kunna fatta bestämd ståndpunkt till detta i dag. Dessutom är det ju så, som herr statsrådet också nämnde, att det finns professorer, som inte kommit med i dessa motioner och som genom en uppflyttning av dessa andra skulle bli orättvist tillbakasatta. Till dem höra bl. a. föreståndarna för statens bakteriologiska laboratorium och rättskemiska laboratoriet. Jag för min del — och jag tror även många andra — skulle djupt beklaga, om riksdagen bidroge till den uppfattningen, att dessa professorer skulle utföra ett mindre betydelsefullt arbete än de övriga. Det är snarare tvärtom. Den starka utveckling, i vilken den bakteriologiska vetenskapen för närvarande är stadd, gör det alldeles särskilt betydelsefullt, att föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium är en så kvalificerad person som möjligt.

Jag skall inte ytterligare förlänga debatten utan ber, herr talman, på grund av vad jag nu har anfört, få hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag, men tillika ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari kammaren anhåller om närmare utredning i ärendet.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Här ha så många såväl i vetenskap som i lönerreglering lärda män yttrat sig, att jag kan fatta mig mycket kort.

Jag vill då säga, att det i utskottsutlåtandet ligger någonting, som förefaller mig sympatiskt, nämligen att där råder en viss strävan att noga tillse, att icke statens utgifter växa utan verkligt bärande skäl, att man sålunda, när man nu fått dessa platser att lönereglerna undersöker, huruvida det verkligen är riktigt, att innehavarna skola vara likställda med universitetsprofessorer eller om man icke kan komma ifrån saken något billigare.

Jag instämmer också med dem, som ha yttrat sig här, däri, att professorer ingalunda alltid kunna anses böra likställas. Jag vill uppenbarligen nu ej tala om högt begåvade professorer och icke särskilt begåvade, ovanligt skickliga och mindre skickliga o. s. v.; utan på grund av den verksamhet, som de ha att utöva, kan det förefinnas en väsentlig skillnad, som också kan böra tagas sig ett uttryck i deras löneförhållanden. Men vad jag icke kan vara med om, det är den synpunkt, som herr ecklesiastikministern anlagt, då han har klassificerat ifrågavarande professorer och tjänstemän såsom skilda från universitetsprofessorerna. Jag anser, att därvidlag ett misstag har skett. Herr ecklesiastikministern gjorde gällande, att det för honom bestämmande och avgörande varit, att det bedrives mera vetenskapligt arbete vid universiteten än vid dessa övriga anstalter, något som för övrigt är tvivelaktigt med avseende å natur-

Ang.
lönerreglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

historiska riksmuseet. Jag tror emellertid för min del, att det inte är därpå det kommer an, utan det för denna lönefråga avgörande är, huruvida en professor för att kunna på sin plats göra landet det gagn, som man vill vinna av hans verksamhet, behöver vara högt vetenskapligt kvalificerad och sålunda bedriva vetenskapligt arbete. Detta är det avgörande. Det är tydligen av mycket stor betydelse, att eleverna kunna bedriva vetenskapligt arbete, och om professorn skall kunna vara lämplig ledare för dem, bör han naturligtvis då stå högt i vetenskapligt avseende, men det kan också vara så, att elevernas arbete icke är vetenskapligt i någon större mån, men att den professor, som skall leda dem, bör stå synnerligen högt i sin vetenskap. Och detta är just enligt min mening fallet t. ex. med professorerna vid tekniska högskolan. För att de skola fylla den uppgift som de ha för landet, måste de stå på höjden som vetenskapsmän och följaktligen bedriva ett intensivt vetenskapligt arbete. Och vid dylikt förhållande är det alldeles klart, att en sådan professor bör vara lika högt avlönad som en, vilken har elever, vilka under hans ledning bedriva vetenskapligt arbete. Det fordrar rättvisan.

Nu sade herr Bergqvist — och det har redan påpekats av herr Wohlin — att möjligen en orättvisa begåtts. Ja, jag förstår mycket väl, att man begår och måste begå orättvisor många gånger, utan att kunna göra något vid den saken. Det är — för att taga ett exempel — naturligtvis en orättvisa, att en professor, som är en ytterst framstående lärare och vetenskapsman, ej skall ha högre avlöning än en professor, som är medelmåttig i bägge avseendena. Det är vidare en viss orättvisa, att åtskilliga personer i riksdagen, vilka genom sitt arbete här göra landet och det allmänna en verkligt stor tjänst, skola ha samma arvode som andra, vilka här icke utföra ett lika betydelsefullt arbete — de kunna kanske göra det på andra områden. Men i alla fall är det väl ingen människa, som vill bota den orättvisan, att professorer av samma slag ha lika stor avlöning eller vi alla i riksdagen ha samma arvode. Det kan icke hjälpas. Men när en orättvisa föreligger och man har någon möjlighet att undanröja den, då blir det en moralisk plikt att begagna sig av denna möjlighet, och det är detta, som är fallet här. Här är ett sådant fall, då man genom en ytterligare utredning och fördjupad undersökning säkerligen kommer till det resultat, att bland dem, som här av motionärerna äro ifrågasatta att bli likställda med universitetsprofessorer, kanske vissa, om ej alla, böra likställas och andra icke, d. v. s. ett resultat, som realiserar en verklig rättvisa.

Ja, då detta är min ståndpunkt, är det klart, att jag ovillkorligen måste instämma i det yrkande, som är framställt av herr Wohlin, att sålunda Kungl. Maj:ts förslag icke måtte bifallas och att man i motiveringen anhåller om en förnyad utredning av detta ärende. Trots vad herr ecklesiastikministern yttrade här i början av sitt anförande, vari det nästan lät, som om han ej ville tillkalla sakkunniga, därför att han i själva verket redan var bestämd i sin uppfattning, oberoende av vilket resultat dessa skulle komma till, tror jag, att jag känner honom tillräckligt för att veta, att han, om det verkligen bleve en utredning och de därvid framlagda skälen vore bindande, ej alls skulle tveka att modifiera den ståndpunkt, som han tidigare intagit.

Jag ber att få yrka bifall till herr Wohlins hemställan.

Herr statsrådet **Olsson**: Herr talman! Det blir lätt en strid om ord bara, när man ger sig in på dessa ordsammanställningar om var det arbetas mest vetenskapligt och vilket som är det mest vetenskapliga arbetet. Det är kanske bättre, för att klargöra den divergens, som möjligen finnes mellan herr Trygger och mig, att taga på saken rent praktiskt.

Som jag nämnde, vill man inom tekniska högskolan gärna få till stånd en högre tekniskt-vetenskaplig examen. När den en gång kommer, tänker sig herr

Trygger, att de professorer, som få att sysselsätta sig med just dem, som inriktat sig på denna högre examen, inte få mer att göra än de, som bara sysselsätta sig med de utgående civilingenjörerna, bergsingenjörerna eller arkitekterna? Jag nämnde också, att jag vågat mig på att gradera professorerna efter deras personliga arbete och alldeles oberoende av deras kvalifikationer förresten. Vare sig de äro duktiga eller ej, geniala eller motsatsen, så få de enligt min mening ett annat göra den dag, de få att handleda dem, som inrikta sig på vetenskapen.

*Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)*

Herr **Petrén**: Jag begärde ordet i anledning av herr ecklesiastikministerns första yttrande, däri herr statsrådet, som svar på universitetskanslerns anförande, framhöll, att han ansett sig inte ha behövt sätta i gång någon ny sakkunnigutredning i ärendet, därför att det förelåg ett kommittébetänkande, som ej var gammalt, och därför att han hade den uppfattningen, att kommittén kommit till ett resultat, som i det stora hela var riktigt. Och i åttonde huvudtiteln har herr statsrådet anført, att han i likhet med denna kommitté anser, att professorerna vid de här ifrågavarande högskolorna böra placeras i lönegraden B 30 i likhet med vad löneregleringskommittén i fråga föreslagit. Emellertid är det att märka, att sedan löneregleringskommittén skrev detta, har någonting inträffat, nämligen att universitetsprofessorerna av riksdagen ha blivit placerade i en högre lönegrad än den, som kommittén hade föreslagit. Det synes mig därför, som om statsrådet icke kan grunda sitt förslag på kommitténs yttrande, ty vad har kommittén sagt i denna fråga, särskilt beträffande tekniska högskolan? Jo, kommittén yttrar: »Då tekniska högskolans professorer i avseende på vetenskaplig skicklighet syntes vara likvärdiga med universitetsprofessorerna, och då de förras undervisningsskyldighet i avseende på timantal till och med överstege de senares, syntes ett bibehållande av den hittillsvarande likställigheten i avlöningshänseende mellan universitetens och tekniska högskolans professorer vara fullt berättigat.» Skall man grunda sin uppfattning på denna kommittés yttrande, kan man alltså efter riksdagens beslut i föl icke komma till annat resultat, än att tekniska högskolans professorer böra uppflyttas i samma lönegrad som den universitetsprofessorerna i föl komma i. Vi ha också hört, att ordföranden i denna kommitté uttalat en från statsrådets mening i frågan avvikande uppfattning.

I själva verket förhåller det sig även så, att tekniska högskolan i lika hög grad som universiteten är icke endast en utbildningsanstalt utan också ett forskningsinstitut, ty det är även en betydande vetenskaplig forskning, som bedrivs vid tekniska högskolan. Och ser man på den uppgift, som tillkommer tekniska högskolan, så är den icke mindre betydelsefull än den uppgift, som tillkommer universiteten, ty om universiteten ha till uppgift att fostra och dana dem, som en gång skola uppbära vårt lands odling — såsom det har anförts — så har å andra sidan tekniska högskolan till uppgift att dana och uppfostra dem, som skola åstadkomma de tekniska framstegen i framtiden, och den uppgiften är väl icke mindre viktig med hänsyn till den betydelse de tekniska framstegen ha för industriens utveckling och hela det ekonomiska livet överhuvud taget. Det är också betecknande, att de tekniska högskolornas lärare i alla andra länder, såvitt jag vet, ha samma ställning i lönehänseende som universitetsprofessorerna, och i vårt land finnes en femtio-årig hävd för att dessa två slag av professorer skola vara likställda. Vid alla löneregleringar ha tekniska högskolans professorer hittills kommit i samma löneställning som universitetsprofessorerna.

För mig är det alltså alldeles uppenbart, att den gräns, som av herr statsrådet blivit dragen mellan de två slagen av professorer, enligt vilken endast universitetsprofessorerna blivit upptagna i den högre klassen, men lärarna vid

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

alla andra högszkolor i den lägre klassen, är oriktigt dragen. Var gränsen rättvisligen bör dragas är givetvis omöjligt att säga utan en ny sakkunnig-utredning. För att få en sådan till stånd, innan riksdagen fattar beslut i denna löneregleringsfråga, anser jag därför, att denna riksdag bör avslå alla förslag, som äro framställda i denna fråga.

Jag ber därför nu att, på de skäl, som jag anført, få ansluta mig till dem, som här yrkat avslag på utskottets hemställan.

Herr Pauli: Då jag hört, att det av mig framförda förslaget också blivit framställt i andra kammaren, men där blivit avslaget, skall jag, för att reducera antalet av de här framställda förslagen, ansluta mig till yrkandet om bifall till herr Oscar Olssons reservation. Jag kan icke, trots att jag i huvudsak delar de synpunkter, som nu framställts av herr Petré, ansluta mig till hans ståndpunkt, att kammaren här bör gå på avslag. Jag vill påminna om det gamla ordspråket, att en fågel i handen är bättre än tio i skogen, och det är nog så, som herr Reuterskiöld påpekade, att skulle det bli en ny utredning, så kan den bli så pass vidlyftig, att ingen vet, hur länge den drar ut.

Jag yrkar alltså fortfarande bifall till utskottets hemställan, men jag skulle gärna se, att kammaren ville taga den med en sådan motivering, att åtgärdens provisoriska karaktär bleve betonad. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till herr Oscar Olssons reservation.

Herr Bergqvist: Jag skall icke inlåta mig på frågan om vad som kan anses vara det konstituerande för att göra en rättvis skillnad mellan professorerna i avseende på deras löneställning. Jag skall bara taga fasta på herr Tryggers medgivande, att det är omöjligt att undvika orättvisor, hur man än beslutar. Men herr Trygger tillade, att en orättvisa blir omoralisk, om det finnes möjlighet att undvika den och man icke begagnar sig av detta tillfälle. Och här, i detta fall, skulle ett sådant tillfälle kunna givas. Ja, om man går ut från den förutsättningen, att löneregleringen för dessa professorer m. fl. kan uppskjutas i det ovissa, under det att en mer eller mindre långvarig utredning sker, då finnes möjligheten, men går man ut från den förutsättningen, att det är önskvärt, att löneregleringen nu sker, då finnes icke möjligheten. Inom det sammansatta utskottet ha vi haft den uppfattningen, att det vore önskvärt, att denna lönereglering nu bleve genomförd.

Det har av herr Trygger och flera andra yrkats, att kammaren skulle avslå hela framställningen, både Kungl. Maj:ts proposition och motionerna. Jag undrar, hur det då kommer att ställa sig med medel för avlöande av professorerna under nästkommande budgetår. Det borde väl i så fall till detta yrkande åtminstone knytas ett förslag om att de må stå kvar i den löneställning, som de ha enligt den gamla löneregleringen, och att medel för detta ändamål beredas för nästa budgetår. Men jag tror, att den bästa utvägen nog vore den, att kammaren nu toge denna lönereglering, men med den tysta förutsättningen, att därmed icke något vore definitivt avgjort med avseende på alla dessa professorer, utan att en utredning ändå kunde tänkas ifrågakomma. Och med det stora intresse för denna lönereglering, som tyckes finnas, lär det väl träda fram krafter, som laga, att frågan icke dör. Då komme man ju nu åtminstone till ett positivt resultat.

Jag ber också få nämna, att andra kammaren, där frågan nyss avgjorts, med mycket stor majoritet bifallit utskottsförslaget.

Herr Trygger: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sade, att ifall vid teknologiska institutet högre examina än de,

som för närvarande där avläggas, skulle komma i fråga, så vore det alldeles uppenbart, att professorerna skulle få en ökad arbetsbörda. Jag förmodar, att detta uttalande avsåg att antyda, att då kunde tiden vara inne att ge dem en likställighet i löneavseende med universitetsprofessorerna.

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

Till detta vill jag säga, att jag hela tiden har utgått ifrån att det har vore fråga om verkliga vetenskapsmän. Gäller det emellertid en verklig vetenskapsman, så kan jag icke finna, att hans arbetstid tages ytterligare i anspråk genom att han får sköta examination och undervisning, ty det är ju uppenbart, att en vetenskapsman arbetar så mycket som han överhuvud står ut med. Alägger man honom undervisnings- och examinationsskyldighet, måste han sålunda taga tid därtill från vad han eljest skulle ägnat åt vetenskapen. Och då det ur min synpunkt mest avgörande för hela lönefrågan är, att de i vetenskaplig skolning och högtvetenskapligt arbete likställda böra åtnjuta samma avlöning, är det ju alldeles uppenbart, att den argumentation, som herr statsrådet gjorde gällande, icke kan av mig anses bindande.

Herr Bergqvist yttrade, att ifall kammaren skulle avslå den kungl. propositionen, så stode man inför en svårighet, nämligen att det icke vore sörjt för att dessa personer, varom nu är fråga, finge behålla sina nuvarande löneförmåner. Jag tror icke det är någon fara för den saken, ty det är alldeles uppenbart, att om Kungl. Maj:ts förslag förkastas, så får Kungl. Maj:t se till, att det kommer en proposition, som kan anses erforderlig. Därom finnes ju intet tvivel.

Herr andre vice talmannen: Då överläggningen här i denna viktiga sak har pågått under så lång tid, skall det icke falla en lekman som mig in att hålla något längre anförande, även om jag rätt så väl känner skälen både för och emot de ståndpunkter, som här under debatten ha urgerats. Jag skall nöja mig med att göra ett par tre mycket små anmärkningar.

Det har ifrån ett par håll anförts här i diskussionen såsom ett argument och åberopats den ståndpunkt, som intagits av den universitets- och högskolekommitté, vilken haft hela denna fråga under utredning, och det har sagts, att när denna kommitté har förordat jämställdhet i lönehänseende mellan alla dessa här ifrågakommande professorer och universitetsprofessorer, så borde riksdagen acceptera den ståndpunkten. Nu är det dock inte alldeles säkert, att denna universitets- och högskolekommitté höll på den fulla jämlikheten i lönehänseende, ty vad kommittén än skrev i sin motivering, vilken här har citerats, så föreslog den emellertid i sitt yrkande dels att alla dessa professorer liksom universitetsprofessorerna skulle placeras i lönegrad B 30 i det nya lönereglementet, men dels ock att professorerna i Lund och Uppsala skulle avlönas, inte efter de löner, som utgå i de billigare orter, där de äro bosatta, utan som på högsta dyrort och därigenom få en högre avlöning och således i själva verket, om man tar hänsyn till levnadsomkostnaderna, få en högre reallön än den, som skulle tillerkännas fackhögskoleprofessorerna. Detta yrkande från kommittén väckte också gensaga från den professor vid tekniska högskolan, som var ledamot av kommittén.

Den andra anmärkningen gäller också denna jämställdhet. Jag skall inte tilltro mig att efter de många yttranden, som ha fällt, kunna bidra med något självständigt omdöme i den saken. Jag skall endast tillåta mig att citera ett litet uttalande — det är endast fyra, fem rader. Jag har här i min hand en skriftlig utredning, gjord av en professor vid en av våra fackhögskolor här i Stockholm, en professor, som jämväl tjänstgjort vid universitet och tvenne gånger förklarats kompetent till universitetsprofessur. Han skriver: »I betraktande av den mängd professorer av olika slag, som nu finnas i landet, är det helt naturligt, att dessa delas upp i olika lönegrader. För mig, som

Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.
(Forts.)

själv under 25 månader i sträck uppehållit universitetsprofessur, är det ganska klart, att universitetsprofessorerna böra stå i en klass för sig.» Det är, som sagt, en högskoleprofessor i Stockholm, som gör detta uttalande med namnunderskrift, och jag finner det ganska beaktansvärt.

Till sist skall jag bara ange vad som är det viktigaste och för mig avgörande skälet, varför jag här yrkar bifall till utskottets förslag. Det är hänsynen till de ytterst vittgående ekonomiska konsekvenser, som ett beslut i annan riktning, än vad utskottet föreslagit, skulle medföra. Jag känner så pass väl de lönerörelser, som pågå och som ge sig tillkänna även bland statens befattningshavare, att jag är fullkomligt övertygad om, att därest åt dessa professorer, som det här i dag är fråga om, tillerkännes en löneställning i likhet med universitetsprofessorerna, och man således i själva verket gör dem till överdirektörers vederlikar i lönehänseende, då ramlar hela detta med så mycket besvär uppgjorda lönesystem för statens befattningshavare i allmänhet, och det blir en ny lönereglering, som kommer att innebära en merutgift för staten av miljoner och många miljoner.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då jag, herr vice talman, icke haft tillfälle att deltaga i förarbetet på det område, som här är fråga om, har jag icke i nu föreliggande lönefråga någon så utpräglad personlig mening, som i vissa andra lönefrågor varit fallet. Men jag vill säga, att vare sig man går på utskottets hemställan eller skulle bifalla den av herr Sederholm framförda reservationen, kommer man enligt mitt sätt att se saken till ett otillfredsställande resultat.

Frågan förefaller mig nu ligga så till, att om man a priori ställer sig på den ståndpunkten, att, därför att riksdagen i fjol, när det gällde universitetsprofessorerna, yttrade, att den löneregleringen ej får medföra konsekvenser, detta uttalande skulle utesluta en ny sakprövning beträffande professorerna på andra områden, som därvid till äventyrs skulle befinnas i lönehänseende i ena fallet böra likställas med, i andra fallet sättas under universitetsprofessorerna, då kan jag icke vara med om att lägga in den betydelsen i det då gjorda uttalandet. Uttalandet i fråga innebär, såvitt jag förstår, endast, att riksdagen menade, att därav icke skulle följa, att andra professorer skulle, enbart därför att de benämndes professorer, komma att intaga samma löneställning som den, som föreslogs för universitetsprofessorerna. För egen del kommer jag också att i nu föreliggande fråga ansluta mig till dem, som hemställt om avslag.

Mot detta yrkande har invänts — och jag tror, att det kanske var huvudanledningen, varför man i andra kammaren icke mera allmänt anslöt sig till den ståndpunkten — att om det bifölles skulle den situationen uppstå, att man ej vet om det föreligger något som helst förslag beträffande dessa befattningshavares löneställning. Man har avslagit Kungl. Maj:ts förslag, och vad skall då inträffa? Såvitt jag förstår, ligger saken så, att utskottets hemställan avser icke storleken av det av Kungl. Maj:t på varje lönepost föreslagna beloppet. Det kvarstår fortfarande till sin omfattning oprövat. Vad som nu i utskottets hemställan föreslås är, att tillämpningen av ett visst avlöningsreglemente skall ske på vissa punkter. Därest detta förslag avslås, kommer, såvitt jag förstår, endast det att inträffa, att — eventuellt efter gemensam omröstning — utskottet, när det behandlar de olika punkterna, där i varje fall de föreliggande förslagsbeloppen väl täcka den gamla löneställningen, är oförhindrat att föreslå, att den gamla löneberäkningen skall fortfarande vara tillämplig.

Det är ur denna synpunkt jag menar, att den framförda, rent formella invänd-

ning mot avslagsyrkandet, icke är på det sättet hållbar, som det förefaller mig, att man på vissa håll anser vara fallet. *Ang.
lönereglering
för vissa pro-
fessorer m. fl.*

I det läge, vari frågan nu befinner sig, kommer jag att ansluta mig till den, som biträda avslagsyrkandet. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende å den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Sederholm*, att kammaren skulle med bifall till utskottets hemställan, så vitt anginge föreståndarna vid statens bakteriologiska och rättskemiska laboratorier, i övrigt avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den av honom och herr P. S. Hedlund i Häste vid utlåtandet afgivna reservationen; 3:o), av herr *Holmgren*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att professor vid tekniska högskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan skulle i löne- och pensionshänseende likställas med professor vid rikets universitet och karolinska institutet; 4:o), av herr *Widell*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, att professor vid tekniska högskolan i löne- och pensionshänseende likställdes med professor vid rikets universitet och karolinska institutet; samt 5:o) att vad utskottet hemställt skulle avslås. Därjämte hade i fråga om motiveringen framställts ett särskilt yrkande, till vilket herr förste vice talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt de i fråga om utskottets hemställan förekomna yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr förste vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 65.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående istandsättande av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1927 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; samt

nr 18, i anledning av väckta motioner om användandet av ett vid ombyggnad av det militära epidemisjukhuset i Boden inbesparat belopp.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 67—69 till jordbruksutskottet och nr 71 till statsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 226, av herr *Strömberg* och herr *Hansson, Gustav*, om avskaffande av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till riksdagens första kammare; och

nr 227, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., om utredning och förslag i syfte att vid val till riksdagens andra kammare tillförsäkra de olika partierna mandat i förhållande till deras sammanlagda rösttal.

Herr *Andersson, Karl*, väckte en motion, nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Luterkort* väckte en motion, nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om delning av jord å landet m. m.

Denna motion hänvisades till särskilda utskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergqvist* under två veckor från och med den 12 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.23 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 12 februari.

Kamminaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 70, angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.;

nr 72, med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete;

nr 73, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 74, angående definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 75, med förslag till ny provinsialläkartaxa;

nr 76, angående lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader; samt

nr 81, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag).

Justerades protokollen för den 6 och den 9 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avgivande av förnyad förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen;

nr 4, i anledning av väckt motion angående införande av verklig (decisiv) folkomröstning; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående krigsväsendets fullständiga avrustning såsom mål för Nationernas förbund m. m.; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vetenskaplig bearbetning av vissa, av professor J. G. Andersson hopbragta ostasiatiska arkeologiska samlingar.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 18, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till Konungen i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 70 och 74—76 till statsutskottet samt nr 72, 73 och 81 till behandling av lagutskott.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
